

ANALIZA PODUZETNIČKOG OKRUŽENJA U REPUBLICI HRVATSKOJ S OSVRTOM NA MOGUĆNOSTI RAZVOJA PODUZETNIŠTVA U REGIJI SLAVONIJA I BARANJA

Rešetar, Matea

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic in Pozega / Veleučilište u Požegi**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:112:206608>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-12**

VELEUČILIŠTE U POŽEGI
STUDIA SUPERIORA POSEGANA

Repository / Repozitorij:

[Repository of Polytechnic in Pozega - Polytechnic in Pozega Graduate Thesis Repository](#)

VELEUČILIŠTE U POŽEGI

MATEA REŠETAR, 202

ANALIZA PODUZETNIČKOG OKRUŽENJA U REPUBLICI HRVATSKOJ S OSVRTOM NA MOGUĆNOSTI RAZVOJA PODUZETNIŠTVA U REGIJI SLAVONIJA I BARANJA

ZAVRŠNI RAD

Požega, 2018. godine.

VELEUČILIŠTE U POŽEGI

DRUŠTVENI ODJEL

SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ TRGOVINSKO POSLOVANJE

**ANALIZA PODUZETNIČKOG OKRUŽENJA U
REPUBLICI HRVATSKOJ S OSVRTOM NA
MOGUĆNOSTI RAZVOJA PODUZETNIŠTVA U
REGIJI SLAVONIJA I BARANJA**

ZAVRŠNI RAD

IZ KOLEGIJA PODUZETNIŠTVO U TRGOVINI

MENTOR: dr.sc. Katarina Štavlić, prof.v.š..

STUDENT: Matea Rešetar

Matični broj studenta: 202

Požega, 2018. godine

SAŽETAK

Poduzetničko okruženje te opće stanje poduzetničke aktivnosti u svakom smislu odraz je trenutnog stanja gospodarstva, odnosno svih njegovih aspekata, jer prvenstveno ako je socio-demografska slika zemlje loša, ona nema niti onih koji će pokrenuti poduzetničku aktivnost. Nalazimo se u globaliziranom i izrazito konkurentnom okruženju gdje su prilagodbe zahtijevane iz sata u sat, a to je izrazito teško ukoliko nema i potrebne podrške u okruženju odnosno čimbenika koji će pomoći u prilagodbama. Rad će analizirati poduzetničko okruženje u Republici Hrvatskoj kroz koje će dati kratki kritički osvrt na trenutno stanje kako općenito gospodarstva, tako i poduzetništva u regiji Slavonija i Baranja koja obuhvaća pet hrvatskih županija. Na razvoj poduzetništva i poduzetničke aktivnosti utječe opće stanje gospodarstva, kao jedan od indirektnih čimbenika poduzetničkog okruženja. Stanje u Republici Hrvatskoj (RH) može se opisati kao vrlo nepovjerljivo od strane poduzetnika i onih koji bi se željeli baviti poduzetničkom aktivnošću, a u smislu borbe za opstanak te u drugom slučaju radi straha od preuzimanja rizika i suočavanja sa neuspjehom. Poduzetničko okruženje bitno utječe na razvoj gospodarstva, pokretač je poduzetničkih aktivnosti i ključ razvoja zemlje, a donosi financijske koristi kako poduzetnicima samima tako i cjelokupnoj zajednici. Osim definiranja osnovnih pojmova vezanih uz poduzetništvo, analizirati će se opće stanje poduzetništva u RH, statistički prikazujući podatke o broju poduzeća, poduzetnika te ostalih relevantnih pokazatelja. Pozornost će biti skrenuta i na okruženje te trendove u poduzetništvu koji prevladavaju u regiji Slavonija i Baranja te će se donijeti zaključak o daljnjim mogućnostima razvoja. Kako je provedba projekata financiranih iz europskih (EU) fondova danas jedna od trendovskih aktivnosti, radom će se ukazati i na neke od mogućnosti financiranja poduzetničkih aktivnosti putem programa i projekata Europske unije, a ukratko će se opisati svrha te uloga poduzetničkih potpornih institucija i drugih vladinih i nevladinih organizacija koje potiču rast i razvoj poduzetničke aktivnosti.

Ključne riječi: *poduzetnička aktivnost, poduzetničko okruženje, EU fondovi, EU financiranje*

SUMMARY

The entrepreneurial environment and the general state of the entrepreneurial activity is reflection of the current state of the economy and all of its aspects in every sense, because if the socio-demographic image of the country is bad, there is also no opportunity and no one who will start the entrepreneurial activity. Currently we are in globalized and highly competitive environment where adjustments are required from hour to hour which is also very difficult if there is no support from the environment or factors that could help that adjustment. This paper will analyze the entrepreneurial environment in the Republic of Croatia through which it also will give a brief critical review on the region of Slavonija and Baranja which includes five counties of Croatia. General state of the economy as one of indirect factors of the entrepreneurial environment have major impact on the entrepreneurship and entrepreneurial activities. Current situation in the Republic of Croatia can be described as very distrustful by entrepreneurs and those who would engage in any kind of entrepreneurial activity in the sense of fear of taking risks and dealing with failure. Entrepreneurial environment significantly affects the development of the economy, is a driver of entrepreneurial activities and it is a key of country's development but also brings benefits to entrepreneurs and entire community. In addition to definition of basic aspects of the entrepreneurship paper will analyze general state of entrepreneurial activities in Republic of Croatia, showing statistics on the number of enterprises, entrepreneurs and other relevant indicators. Attention will be given to the environment and trends in entrepreneurship especially in the region of Slavonija and Baranja and this will lead to a conclusion on further opportunities for future development. Since the implementation of the projects funded by European funds is one of the respected activities today, this paper will also highlight some of the possibilities through which entrepreneurial activities could be financed through European programmes and projects and will briefly describe the purpose of entrepreneurial support institutions and other government and non-governmental organizations and their role in development of entrepreneurship.

Key words: *entrepreneurial activity, entrepreneurial environment, EU funds, EU financing*

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Metodologija istraživanja.....	2
1.2. Predmet i cilj istraživanja.....	2
2. TEORIJSKI PRISTUP PODUZETNIŠTVU	3
2.1. Povijest poduzetništva.....	3
2.2. Pojmovno određenje poduzetništva	5
2.2.1. Klasifikacija poduzetništva.....	6
2.3. Pojmovno određenje poduzetnika i poduzetničke aktivnosti.....	8
2.4. Poduzetničko okruženje	9
2.4.1. Političko okruženje	10
2.4.2. Ekonomsko okruženje	11
2.4.3. Pravno okruženje	12
2.4.4. Kulturno okruženje	13
2.4.5. Tehnološko okruženje.....	13
2.5. Izvori financiranja poduzetničkih pothvata.....	14
3. MOGUĆNOSTI RAZVOJA PODUZETNIŠTVA I EU FONDOVI.....	16
3.1. Razvijenost poduzetničkog okruženja u Republici Hrvatskoj	16
3.1.1. Broj i oblici poduzeća u Republici Hrvatskoj.....	17
3.1.2. Pretpostavke razvoja poduzetničkog okruženja u Hrvatskoj	20
3.1.3. Poduzetničke potporne institucije i ostala tijela podrške	21
3.2. Programi i poticajne mjere za poduzetnike u Hrvatskoj	23
3.2.1. B LIGHT.....	25
3.2.2. EUREKA i EUROSARS.....	26
3.2.3. Programi podrške inovacijskom procesu.....	27
3.3. Izazovi razvoja poduzetništva u regiji Slavonija i Baranja	28
3.3.1. Broj i oblici poduzeća u regiji Slavonija i Baranja.....	31
3.3.2. Pretpostavke razvoja poduzetništva u regiji Slavonija i Baranja.....	34
3.3.3. Programi i mjere za razvoj poduzetništva u regiji Slavonija i Baranja.....	35
3.4. Programi i potpore Europske unije	37
3.4.1. Projekt Slavonija, Baranja i Srijem.....	40
3.5. Analiza uspješnosti povlačenja EU sredstava na razini RH.....	42
3.6. Analiza uspješnosti povlačenja sredstava po županijama temeljem iskorištenja proračuna	43
4. ZAKLJUČAK	46
LITERATURA.....	47
POPIS TABLICA.....	49
POPIS SLIKA	50
POPIS GRAFIKONA	51

1. UVOD

U današnjem nadasve turbulentnom okruženju, koje ide u korak sa izazovima globalizacije, od poduzetnika se sve više i češće zahtijeva prilagodba okruženju u kojemu se nalaze. Od izuzetne je važnosti za svakog poduzetnika, bio on poduzetnik početnik ili 'iskusni' poduzetnik, pratiti promjene koje se odvijaju u okruženju koje se odnose na promjene, kako unutarnjih tako i vanjskih čimbenika okruženja. Od politika, preko ekonomsko-socijalnih čimbenika, sve do same kulture poduzeća. Svaka stavka predstavlja korak prema uspjehu, a ako su svi koraci pomno planirani i, što je još važnije za poduzetnika, napravljeni ispred konkurencije, poduzeće će doživjeti svoj uspjeh. Trenutačno stanje poduzetništva i poduzetničke aktivnosti u Republici Hrvatskoj (RH) je odraz općenito lošeg gospodarskog stanja, ali i stanja svijesti zajednice koje je ispunjeno nepovjerenjem prema gospodarskom, poduzetničkom, a ponajviše političkom sustavu. Najveća posljedica trenutnog stanja je iseljavanje, i tzv. 'odljev mozgova', što naravno samim time utječu i na poduzetničku klimu te poduzetničku aktivnosti, štoviše pokretanje iste, jer tko će ju pokrenuti ukoliko nema ključnih subjekata, odnosno fizičkih osoba koje će biti spremne preuzeti rizik i uploviti u poduzetničke vode. Ovaj završni rad, osim što će ukratko analizirati, trenutačno stanje poduzetništva u RH, pokušati će ukazati na pozitivne aspekte trenutačnog poduzetničkog okruženja, primjerice na mogućnosti koje se pružaju poduzetnicima, i to posebice putem poduzetničkih potpornih institucija i ostalih tijela i institucija koje predstavljaju podršku poduzetnicima s posebnim naglaskom na regiju Slavonija i Baranja. Osim općeg stanja gospodarstva i poduzetništva, treba napomenuti da je RH članica Europske unije (EU) od 2007. godine, pa su se već ranije, ali posebice otada otvorila mnoga nova vrata koja su poduzetnicima otvorila nove putove uspjeha, odnosno pojavile su se mnogobrojne nove prilike za financiranje poduzetničkih aktivnosti. Naravno, još je uvijek jako puno sredstava na raspolaganju, koja je moguće iskoristiti, no do problema dolazi kada se govori o kadrovskim kapacitetima koji su potrebni za pisanje i provedbu EU projekata, a o čemu će se više pisati kasnije u radu. Znanje, informacija i prilagodba su ključni faktori današnjeg razvoja pa treba težiti zadovoljiti te faktore i u poduzetničkom smislu kako bi se zaista i ostvarila misao poduzetništva kao ključa uspješnog gospodarstva neke zemlje.

1.1. Metodologija istraživanja

Podaci u radu temelje se na vlastitom istraživanju na temelju dostupne literature, ali također i vlastitom iskustvu autora koji je trenutno zaposlenik Regionalne razvojne agencije Slavonije i Baranje, regionalnog koordinatora razvoja područja Osječko-baranjske županije. Najčešće je korištena metoda sekundarnog istraživanja, odnosno prikupljanja podataka iz već postojećih izvora. Različite web stranice, poput stranica Ministarstva RH, Eurostata, Europske komisije i drugih, kao i pisana stručna literatura, korišteni su u svrhu analize trenutnog stanja gospodarstva te poduzetničke aktivnosti kako u RH tako i u regiji Slavonija i Baranja.

1.2. Predmet i cilj istraživanja

Osnovno polazište autora za pisanje rada bilo je trenutno opće stanje gospodarstva RH, a posebice stanje poduzetništva i poduzetničke aktivnosti u regiji Slavonija i Baranja. U svojoj osnovi, stanje je loše i općenito u društvu vlada nezadovoljstvo, a obzirom na sve mogućnosti koje se danas nude isto je moguće i poboljšati, a za to je potrebno odabrati pravi smjer. Fokus je na definiranju ključnih pojmova vezanih uz poduzetništvo i poduzetničko okruženje, zatim na analizi istoga u RH i regiji Slavonija i Baranja, odnosno na području 5 slavonskih županija, a u konačnici na pronalaženju rješenja kako riješiti postojeće probleme i ostvariti rast, prvenstveno poduzetničke, a naposljetku i gospodarske aktivnosti jer to je nešto što je svakako ovisno jedno o drugome. Cilj rada je ukazati na trenutno stanje koje prevladava u gospodarstvu Republike Hrvatske, a samim time utječe i na poduzetničko okruženje i poduzetničku klimu koja prevladava na ovim prostorima. Analizom istoga cilj je utvrditi koje su mogućnosti poboljšanja, odnosno daljnjeg razvoja RH i regije Slavonija i Baranja, posebno se osvrćući i na mogućnosti koje se pružaju iz EU fondova. Svrha rada je ukazati na stanje poduzetništva, ali jednako tako i dati sliku toga gdje se trenutno nalazi RH u odnosu na ostale zemlje članice EU kada je u pitanju poduzetnički sektor, te gdje se nalazi regija Slavonija i Baranja u odnosu na druge hrvatske županije.

2. TEORIJSKI PRISTUP PODUZETNIŠTVU

U ovome poglavlju biti će definirani osnovni pojmovi vezani uz poduzetništvo, poduzetnika, poduzetničku aktivnost te samo poduzetničko okruženje. Ujedno će se dati kratki osvrt na povijest poduzetništva i važnost poduzetničkog okruženja za postizanje poslovnog uspjeha. Tko je uopće poduzetnik, koje predispozicije osoba mora imati kako bi se mogla nazvati poduzetničkom, što se podrazumijeva pod poduzetničkom aktivnošću te koji su to faktori poduzetničkog okruženja kojima se svaki poduzetnik danas mora prilagoditi kako bi postigao uspjeh. Svi su već upoznati s time da je poduzetnik ona osoba koja je spremna preuzeti rizik i odgovornost te uložiti vlastita sredstva radi pokretanja neke poslovne aktivnosti, odnosno ostvarenja vlastite ideje te ostvarenja uspjeha. Poduzetništvo samim time onda možemo definirati kao čin same poduzetničke volje za pokretanjem određene aktivnosti. Kako bi poduzetnik pokrenuo poduzetničku, odnosno poslovnu aktivnost prvenstveno je važno dobro istražiti okruženje u kojemu želi poslovati te sve njegove aspekte, unutarne i vanjske čimbenike koji će u konačnici utjecati na njegovo poslovanje. U nastavku se daje kratak pregled povijesti nastanka poduzetništva kao grane, te se definiraju osnovni pojmovi vezani uz poduzetništvo.

2.1. Povijest poduzetništva

Hughes (2011: 42) u svom radu navodi da poduzetništvo postoji otkad postoji i civilizacija samo se javljalo u različitim oblicima, i o njemu nisu otpočetak pisali niti su ga definirali, kao niti pojmove vezane uz to. Poduzetništvo kao novčarsko poslovanje prvi puta nastaje negdje između 12. i 15. stoljeća, dakle još u srednjem vijeku. U samom začetku poduzetništvo je obuhvaćalo trgovinu, kreditne poslovne, te primjerice brodarstvo i gusarstvo, a kao poduzetnici su se u tom vremenu isticali gusari, feudalci, špekulanti, trgovci i slično. Ono što je zanimljivo spomenuti je da se prvim poduzetnikom smatrao Marko Polo koji je utvrdio trgovački put prema dalekom istoku, a u svom poslovanju potpisivao je ugovore sa trgovcima i bankarima da će im prodati njihovu robu. Bitno je napomenuti da trgovci tad još nisu bili specijalizirani već su prodavali različite vrste proizvoda, sami začeci trgovačkih poduzeća javljaju se vrlo rano, a u početku su to najčešće bila obiteljska poduzeća. Nešto kasnije, u srednjem vijeku poduzeća već postaju samostalni gospodarski subjekti pod vlastitim imenom, dok se u 17. stoljeću počinje javljati kao masovnija pojava. Tek u 18. stoljeću trgovci se počinju specijalizirati za pojedina područja, a na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, te samom pojavom industrijske revolucije dolazi i do naglog porasta samog značaja poduzetništva u novonastalim industrijama. Ipak, s početkom

masovne proizvodnje koja je ujedno karakteristična i za proizvodnu orijentaciju kao razvojnu fazu marketinga u kojoj je najvažnije bilo prodati što veću količinu proizvoda ne ciljajući na posebne skupine kupaca, uloga poduzetništva je opala. Razvoj poduzetničke djelatnosti je u tom segmentu zamijenjen sa rastom velikih industrijskih korporacija gdje se smisao i posebnost čovjeka kao čovjeka/osobe gubi, a ideja njega se poistovjećuje sa kompanijom. Ipak dolazi modernije dobra, te pojavom tehničko-tehnološke revolucije krajem 20. stoljeća s naglim razvojem također i informacijsko-komunikacijske tehnologije poduzetništvo ponovno dobiva na intenzitetu i otvaraju se vrata novom poduzetničkom uletu. Poduzetništvo se u povijesti opisivalo kao uporaba jednog produktivnog čimbenika od drugih produktivnih čimbenika u svrhu stvaranja ekonomskih dobara i to po profesoru Cole-u koji je tom rečenicom i započeo istraživanje nečega novog još davne 1946. godine. Prema njegovom razmišljanju povijest poduzetništva može se podijeliti na tri stadija razvoja poduzetničkog mnijenja.

Slika 1. Tri stadija razvoja poduzetničkog mnijenja

Izvor: prilagođeno prema: Hughes (2010: 42), url

Sami stadiji razlikuju se ovisno o vremenu u kojemu su vladali i ovisno o informacijsko-komunikacijskim mogućnostima koje su također postojale u to vrijeme. U racionalnom stadiju pa i danas, puno je lakše doći do željenih informacija i samim time puno je lakše istražiti okruženje u kojemu se primjerice planira pokrenuti poslovanje. Što idemo dalje u povijest to je bilo teže ocijeniti okruženje u kojemu poduzetnik želi pokrenuti poslovni pothvat jer nisu postojale mogućnosti dijeljenja informacija koje postoje danas. Osim toga, političko-pravni okviri koji ranije u povijesti nisu postojali nisu mogli spriječiti nastanak monopola te na neki način potpuno vladanje pojedinaca uz onemogućavanje ostalima da započnu određenu poduzetničku aktivnost i/ili postignu uspjeh. Razvojem i otkrivanjem novih čimbenika koji su okarakterizirali poduzetništvo kao jednu od grana koja je ključ rasta gospodarstva svake zemlje, razvijala se i nova slika poduzeća koja ističe da jezgri poduzeća čine stvari proizvod a okružena

je pripadajućom infrastrukturom informacijskih mreža, marketinga, financijskih usluga i poslovne edukacije.

2.2. Pojmovno određenje poduzetništva

Kako navodi Strahinja (2008: 7) u svjetskoj ekonomiji poduzetništvo već dugo predstavlja bitan čimbenik ekonomskog razvoja, a u suvremenim uvjetima njegova funkcija odnosno uloga još je naglašenija. Kako smo već i ranije ustanovili, poduzetništvo je kroz povijest imalo i jednu od ključnih uloga u samom razvoju kapitalističkog sustava, odnosno ekonomije jer su upravo procesi industrijalizacije dali poticaj kasnijem razvijanju tehničko-tehnološke komponente, što je ubrzalo rast svjetske proizvodnje pa tako i svjetsku trgovinu i cjelokupni promet.

Autor Strahinja (2008: 7) tako poduzetništvo povezuje sa akumulacijom kapitala te investiranjem s mogućnošću nastupa rizika. Prema njemu se poduzetništvo u širem smislu može promatrati kao gospodarska djelatnost koja se sastoji od donošenja odluke i snošenja rizika prilikom ulaganja kapitala u proizvodnju ili neku drugu poslovnu aktivnost. A poduzetništvo je prema tome djelatnost poduzetnika, poslovna aktivnost onoga koji riskira da bi profitirao, koji kroz tu djelatnost želi uvećati svoje bogatstvo. Gledajući današnja mišljenja i slušajući fraze kojima se danas laički opisuju poduzetništvo i poduzetnička aktivnost može se reći kako je upravo definicija osobe koja 'riskira da bi profitirala' i danas društveno, sveopće, prihvaćena i najjednostavnija definicija poduzetnika. Iako njoj nedostaje dodane vrijednosti, a to je truda, volje i poduzetničke kulture te zalaganja i sposobnosti koje osoba poduzetnik uopće mora posjedovati kako bi poduzetništvo nastalo, odnosno postojalo. Drugi pak autori, Škrtić i Mikić (2011: 3) primjerice poduzetništvo definiraju kao proces potican inicijativom koja u sebi nosi inovativnost i nikad se ne miri s postojećim stanjem te da se iz toga onda razvijaju nove ideje i rađaju promjene. Također govore o tome kako je poduzetništvo proces stvaranja vrijednosti ujedinjavanjem jedinstvene kombinacije resursa u svrhu iskorištavanja prilika. Oni idu i malo dalje pa u definiciju ugrađuju i sve poduzetnikove djelatnosti koje su usmjerene kako na ulaganja tako i na kombinaciju potrebnih inputa, širenja na nova tržišta, stvaranje novih proizvoda, potrošača i novih tehnologija i slično.

Ako se kroz povijest promatraju definicije različitih autora onda je lako uočiti kako se kroz vrijeme sve više u definicije počinju ugrađivati osobine osobe poduzetnika. Primjerice prema Škrtić i Mikić (2011: 5) Richard Cantillon (1680. – 1734.) o poduzetniku govori kao o trgovcu, a poduzetništvo slijedom toga definira kao djelatnost koju trgovac obavlja. S vremenom dolazimo i ne samo do ekonomske, već do ljudske sfere, više društvene, pa tako Alfred Marshall

(1842. – 1924) govori o poduzetništvu kao o slobodnoj djelatnosti po izboru poduzetnika, ali jednako tako upozorava i da u tijeku realizacije bilo kakve poduzetničke aktivnosti mora biti više smotrenosti i realizacije, a o tome se upravo ranije i pričalo – veći značaj se počinje pridavati onoj ljudskoj strani, odnosno osobinama i samim sposobnostima osobe poduzetnika.

Preko definiranja poduzetništva kao procesa stvaranja inovacija, stvaranja novih tržišta i novih kupaca, nadahnuća idejom, zapravo dolazimo do zaključka da se poduzetništvo ne odnosi samo na ekonomski aspekt u smislu kreiranja, tj. Ostvarivanja profita, već se odnosi i na ljudski aspekt koji vrlo bitno utječe na to da se ekonomski aspekt u praksi i ostvari. Iz svega je moguće poduzetništvo zapravo definirati kao proces preuzimanja rizika i odgovornosti za realizaciju ideja poduzetnika kojim se stvara financijska korist. Jurković i Trojak (2013: 6) navode definiciju Vlajića i dr. a onda poduzetništvo opisuje kao aktivnost poduzetnika, odnosno dinamičan proces neprestanog mijenjanja i gospodarske strukture i njezine učinkovitosti u kojemu pojedinci preuzimaju rizik glede rezultata poslovne akcije. Nije teško za primijetiti da gotovo svi autori u definicije o poduzetništvu ugrađuju riječ rizik, inovativnost, kreativnost, proces – to su sve ključni faktori uspješne poduzetničke aktivnosti i samog poduzetništva. Bez inovacije, i procesa kreativnosti, ali i osoba koje su spremne preuzeti rizik poduzetništvo ne bi postojalo.

2.2.1. Klasifikacija poduzetništva

Gledajući teorijski pristup prema Škrtić i Mikić (2011: 15) može se doći do zaključka da se poduzetništvo može klasificirati u tri vrste poduzetništva:

- tradicionalno poduzetništvo u koje svakako spada obiteljsko poduzetništvo,
- korporativno poduzetništvo ili intrapoduzetništvo, i
- socijalno poduzetništvo.

U nastavku teksta daje se kratak pregled sve tri vrste poduzetništva, pa se tako za početak može reći da se tradicionalno poduzetništvo zapravo u literaturi poistovjećuje sa poduzetništvom u malim i srednjim poduzećima. Mala i srednja poduzeća su samostalne gospodarske jedinice koje otvaraju mnoga različita radna mjesta te potiču samorazvoj ljudi, osiguravaju konkurenciju i djeluju protiv monopolizacije te stvaraju odnosno povećavaju bogatstvo i omogućuju diferenciranost ponude. Uz to je bitno napomenuti da više od 98% poduzetničke strukture na području Republike Hrvatske čine upravo mali poduzetnici pa se stoga da zaključiti da mala poduzeća označavaju novi trend u razvoju suvremenog, globaliziranog i turbulentno okarakteriziranog društva. Govoreći o tradicionalnom

poduzetništvu svakako je bitno spomenuti i obiteljsko poduzetništvo obzirom na to da upravo obiteljska poduzeća čine znatan dio tradicionalnog poduzetništva što će se kasnije i prikazati kroz statističke podatke. Ona prema Škrtić i Mikić (2011: 17) mogu biti mala, srednja i velika, no glavna karakteristika im je kontrola većinskog udjela od strane članova jedne obitelji.

Osim tradicionalnog poduzetništva, u literaturi se nailazi i na pojam korporativnog, tzv. intrapoduzetništva kojega se najbolje može svrstati u vrstu poduzetništva koja karakterizira velika poduzeća odnosno korporacije. Velika poduzeća su, ponajviše ponukana procesima globalizacije, počela svoje korporativne strategije usmjeravati prema većoj inovativnosti i fleksibilnosti u cilju unapređenja poslovanja, pa su se upravo iz tog razloga korporativne strategije sve više počele oslanjati na fokus inovacija. Autorice Škrtić i Mikić (2011: 18) definiraju korporativno poduzetništvo kao proces u kojima se razvijaju inovativni sustavi i proizvodi kreiranjem poduzetničke kulture u organizaciji, a koja se može pojaviti u različitim oblicima. Može se zaključiti i kako su upravo procesi globalizacije te stvaranja sve veće konkurenciji posljedično utjecali na stvaranje spomenutog korporativnog poduzetništva.

U konačnici dolazimo i do socijalnog poduzetništva, koje još uvijek predstavlja relativno nov pojam u poduzetničkoj literaturi. Ipak, može se reći da kao pojam postoji već dugo vremena, ali u praksi ipak još uvijek nije zaživjelo kako se očekuje. Socijalno poduzetništvo definiraju kao stvaranje socioekonomskih struktura, veza, institucija, organizacija i mjera koje rezultiraju održivim društvenim koristima i daljnjim razvojem. Ono označuje primjenu poduzetničkog ponašanja više za društvene, ne toliko za profitne ciljeve. A to je upravo ono što u našem društvu nedostaje – osjećaj za zajednicu, osjećaj stvaranja koristi za cjelokupnu zajednicu nasuprot ostvarenju pojedinačne/osobne koristi. Socijalni poduzetnik također teži ostvariti financijsku korist, ali pri ostvarenju te koristi služi se određenom 'umjetnošću' upravljanja procesom kroz koji stvara pozitivne društvene vrijednosti i za zajednicu.

2.3. Pojmovno određenje poduzetnika i poduzetničke aktivnosti

Autor Strahinja (2008: 8) navodi nekoliko definicija poduzetnika, pri tome navodi da se pojam poduzetnik počeo pojavljivati u Europi još u 15. stoljeću, ponajprije u francuskim krugovima kasnije i u gospodarskoj praksi drugih zemalja. Po Cantillonu poduzetnikom se smatrala osoba koja posluje s rizikom samo zato što kupuje po poznatim cijenama a prodavati će po cijenama koje će se tek kasnije formirati na tržištu dok J.B. Say kaže da je poduzetnik posrednik između vlasnika i kapitala. Ta definicija poduzetnika danas se zasigurno može otkloniti obzirom na to da poduzetnik ujedno može biti i vlasnik poduzeća, te vlasnik ujedno može biti i uspješan poduzetnik. J.S. Mill kaže da su neki teoretičari u 19. st. čak počeli izjednačavati poduzetništvo sa kombiniranjem i optimizacijom proizvodnih faktora, da je poduzetnik bila osoba koja to zna najbolje učiniti. Ipak, danas je poduzetnik puno više od osobe koja samo kombinira proizvodne faktore radi postizanja uspjeha, danas je poduzetnik osoba koja posjeduje znanja i vještine da uspješno može kombinirati kako materijalne, tako i ljudske resurse, a s druge strane posjeduje dovoljno samopouzdanja da preuzme rizik radi ostvarenja uspjeha. Prema Strahinji (2008: 9) je tako poduzetnik pojedinac, fizička ili pravna osoba koja, u svojstvu vlasnika poduzeća – unosi inovacije ili unapređuje radni proces, te preuzimanjem rizika nastoji ostvariti uspjeh na tržištu. Škrtić i Mikić (2011: 101) opet navode definiciju prof P. Ravlića iz knjige *Ekonomika poduzeća* gdje se poduzetnik definira kao osoba nadarena poslovnim duhom i rukovodnim sposobnostima, bogata znanjem o poslovima i ljudima, odlučna i spremna preuzeti rizik upravljanja poduzećem na temelju inovacija i stalnog razvoja. Postoji bitna razlika između ove dvije definicije, a ona se odnosi na razlikovanje vlasnika od poduzetnika. Poduzetnici su ljudi koji stvaraju poduzeća, dobre timove, uspješno poslovanje i inovativnu i kreativnu okolinu, ali ujedno mogu biti i dobri inovatori i vođe koji neko poduzeće mogu dovesti do uspjeha. Još novija definicija kaže da su poduzetnici osobe koje znaju učinkovito spojiti nove ideje, znanstvene spoznaje i njihove tehnološke aplikacije, kapital i ljude te sastavnice poduzetničkog procesa i najnevjerojatnije zamisli sanjara i zanesenjaka pretvoriti u proizvode ili usluge kojima će zadovoljiti ljudske potrebe i želje. (Jurković, Trojak, 2013: 10) Poduzetnik je dakle, svaka osoba koja nailazi na probleme, traga za rješenjima tih problema, te se koristi inovativnošću i imaginacijom kako bi riješila problem, ostvarila uspjeh i uz rizik iskoristila postojeće prilike na tržištu. Kao bitna poduzetnička aktivnost može se navesti recimo samo pokretanje vlastitog poduzetničkog pothvata, koje ima svoje prednosti, ali nosi i svoje nedostatke. Što se tiče, primjerice Republike Hrvatske, i općeg stanja poduzetničke aktivnosti, može se reći kako je općenito u opadanju, obzirom na negativne trendove koji se

prije svega odnose na iseljavanja, a onda i na opće negativne trendove vezane uz gospodarstvo i politiku pa samim time i nepovjerenje koje raste proporcionalno s tim istim trendovima.

Slika 2. Ključne osobine poduzetnika

Izvor: prilagođeno prema: Škrtić, Mikić (2011: 102)

2.4. Poduzetničko okruženje

Poduzetničko okruženje predstavlja glavni aspekt ostvarenja uspjeha poduzeća na tržištu. Prilikom pokretanja bilo kakvog poduzetničkog pothvata, odnosno poduzimanja bilo koje vrste poduzetničke aktivnosti, svaki poduzetnik pažljivo mora istražiti okruženje u kojemu ima namjeru poslovati. Sposobnost prilagodbe okruženju i različitim čimbenicima okruženja danas je nešto što svaki poduzetnik mora posjedovati, posebice ako nastoji biti u korak sa konkurencijom.

Pod okruženjem se podrazumijevaju svi relevantni čimbenici ekonomske, političke, pravne ili tehnološke naravi, s kojima se poduzeće suočava tijekom svog razvitka i/ili postojanja. Ti čimbenici mogu povoljno ili nepovoljno utjecati na poslovanje poduzeća, a kako bi se poduzetnici s njima kvalitetno suočili potrebno je prije svega uvijek definirati, odnosno skenirati njegove granice. Poduzeće mora svoj strategiju poslovanja maksimalno uskladiti sa procjenom sposobnosti koje može primijeniti u danom okruženju, odnosno u danim uvjetima. (Strahinja, 2008: 12) Poduzetnik mora dobro procijeniti kako uže, tako i šire okruženje te čimbenike s kojima će se suočiti u ostvarenju svojih ciljeva jer kako je već ranije naglašeno prilagodba je ključan faktor ostvarenja uspjeha u današnjim turbulentnim tržišnim uvjetima.

Škrtić i Mikić (2011: 37) navode da je opće okruženje razvoja poduzetništva ujedno i tzv. kontekstualno okruženje u kojega se ubrajaju politički, ekonomski, sociokulturni, tehnološki, pravni i etički (često i ekološki) faktori koji bitno utječu na poslovanje poduzeća. Ti navedeni faktori ujedno se nazivaju i *PESTLE* faktori, a koriste se u svrhu analize trenutnog, ali i procjene budućeg stanja okruženja u kojemu poduzeće planira poslovati.

2.4.1. Političko okruženje

Političko okruženje se u pravilu prema Škrtić i Mikić (2011: 41) može podijeliti na četiri različita sustava:

- **Kolektivizam** – unutar njega veće značenje pridaje se zajedničkim ciljevima za razliku od individualnih, pojedinačnih ciljeva. U užem smislu kolektivizam je teorija i praksa organizacije društvenog života koja pojedince i skupine ljudi povezuje i udružuje u različite zajednice, od poduzeća do države, na osnovi zakonskih propisa, podruštvljenja vlasništva, zajedničkih interesa i ciljeva, podruštvljenja upravljanja i slično.
- **Socijalizam** – ranije je ideja bila stvoriti državno poduzeće u korist društva kao cjeline, radije nego pojedinca. Najpoznatiji kritičar kapitalističkog načina proizvodnje, Karl Marx, zagovarao je državno vlasništvo nad poduzećima kao osnovni smisao proizvodnje, distribucije i razmjene, odnosno poslovanja.
- **Individualizam** – očituje se kroz filozofiju da pojedinac treba imati slobodu u svojim ekonomskim i političkim djelovanjima, te za razliku od kolektivizma on pojedinca stavlja iznad interesa države. Također gradi se u dva osnovna smjera od kojih se prvi zasniva na važnosti jamstva osobne slobode i samoizražavanja, dok se drugi zasniva na tezi da je za dobrobit društva najbolje pustiti ljude da se sami bave ekonomijom, a ne da im netko kao što je vlada diktira što je za njih i za društvo najbolje.
- **Demokracija** – očituje se u sustavu u kojem članove vlade biraju građani, a demokracija se ostvaruje direktno ili putem izabраниh zastupnika. Zasniva se na mišljenju da građani moraju biti direktno uključeni u donošenje odluka na nacionalnoj razini. U Republici Hrvatskoj uvažen je sustav demokracije, iako bi se radi razine uključenosti građana u donošenje odluka od strane 'izabраниh' trenutni sustav mogao nazvati djelomičnom demokracijom jer građani nisu posve uključeni u donošenje odluka.
- **Totalitarizam** – forma vlade u kojemu jedna osoba ili jedna politička stranka ima kontrolu nad svim sferama ljudskog života, a čak su zabranjene i protivničke političke stranke.

Za uspješno odvijanje poduzetničke aktivnosti od velike je važnosti u kakvom okruženju se ona razvija, odnosno postoji te kakav je sustav na snazi. Ako postoji demokracija, samim time postoji i više slobode u odabiru onoga čime se poduzetnik želi baviti, a također može utjecati na donošenje određenih zakona, politika, pravnih okvira i programa koji mogu pozitivno ili negativno utjecati na njegovo poslovanje. S druge strane, ako ne postoji demokracija, odnosno imamo 'sivi' sustav totalitarizma, kolektivism, tada i sami poduzetnici i svi oni u sferi poduzetništva imaju ograničene mogućnosti kada je riječ o bilo kakvom utjecaju na donošenje novih pravnih okvira i/ili zakona koji mogu utjecati na njihovo poslovanje. Kolektivism je po svemu sudeći stvorio monopolizaciju i doveo do masovne proizvodnje, dok su individualizam i demokracija u većini zemalja ipak uspjeli pobijediti što je u konačnici utjecalo i na razvoj poduzetništva u velikoj većini zemalja. Dapače, bitno je napomenuti da primjerice za državu koja prije desetke milijuna stanovnika nije lako uspostaviti demokraciju, pa su oni zadržali određene oblike totalitarizma.

2.4.2. Ekonomsko okruženje

Pod ekonomskim okruženjem prema Škrtić i Mikić (2011: 45) ponajprije se podrazumijevaju makroekonomske veličine: gospodarski rast, BDP, inflacija, nezaposlenost, visina javnog duga i slično. U ekonomskoj teoriji tako se razlikuju četiri osnovna tipa ekonomskih sustava:

- **Tržišna ekonomija** – ekonomski sustav u kojem se interakcijom ponude i potražnje određuje količina u kojoj će se dobra i usluge proizvoditi i cijena po kojoj će se prodavati. Za rad tržišta u ovom slučaju ne smije biti nikakvih ograničenja za ponudu, a neke od osnovnih karakteristika tržišne ekonomije odnose se na to da su resursi u privatnom vlasništvu i pojedinci koji ih posjeduju slobodni su ih koristiti kako žele, tako isto i poduzeća koja su u privatnom vlasništvu bez uplitanja države, ne postoji plan koji usmjerava proizvodnju i potrošnju, odluke o alokaciji resursa su decentraliziranog sustava tržišta, a potrošači su suvereni. Važno je i naglasiti da ne postoji čista tržišna ekonomija.
- **Planska ekonomija** – temelji se na planskom reguliranju njezine proporcije, odnosa, djelovanja, procesa i tokova funkcioniranja te na smišljenu usmjeravanju gospodarskog razvoja prema znanstvenim predviđanjima. U planskoj ekonomiji sva dobra i usluge, količine u kojima ih se proizvodi kao i cijene po kojima će se prodavati planiraju država i njezine agencije. U uvjetima planske ekonomije država posjeduje i/ili kontrolira

ključne ekonomske resurse, utvrđuje prioritete uporabe navedenih resursa, postavlja planove proizvodnje, alocira resurse u svrhu postizanja navedenih planova i traži i koordinira proizvodnju kako bi osigurala konzistentnost između potražnje za inputima i outputima.

- **Mješovita ekonomija** – u sebi posjeduje karakteristike tržišne i planske ekonomije, dakle neki sektori su ostavljeni privatnom vlasništvu i mehanizmu slobodnog tržišta dok i nadalje postoji znatan udio državnog vlasništva i državnog planiranja. Upravo su suvremena gospodarstva kombinacija tržišnog i planskog privređivanja, a u mješovitoj ekonomiji vlada također nastoji u državno vlasništvo preuzeti sva problematična poduzeća čije bi gašenje moglo biti problem za društvo.
- **Ekonomija pod utjecajem države** – u takvom sustavu država ima veliku ulogu u usmjeravanju investicijskih aktivnosti privatnog poduzetništva kroz industrijsku politiku i reguliranje poslovne aktivnosti s nacionalnim ciljevima. (Škrtić i Mikić, 2011: 47)

2.4.3. Pravno okruženje

Pravni sustav skup je pravila i zakona koji uređuju ponašanje i procese unutar jedne države te državni pravni sustav ima veliku ulogu i to posebice u međunarodnom poslovanju. Zakoni su ti koji reguliraju poslovnu praksu, definiraju načine poslovanja ali i obveze ponašanja onih koji su uključeni u posao. U fokus se prema Škrtić i Mikić (2011: 50) stavljaju četiri ključna problema odnosno područja, a ona su:

- **Imovinsko pravo** – koje se odnosi na pravilno korištenje resursa i korištenje dohotka koje je moguće dobiti iz tih izvora;
- **Intelektualno vlasništvo** – moguće ga je prisvojiti preko zaštite autorskih prava ili trgovačkih maraka. Autorska prava podrazumijevaju ekskluzivna zakonska prava autora, skladatelja, umjetnika i izdavača za izdavanje i širenje svog posla kako god žele, dok primjerice trgovačke marke označuju dizajn i imena i često su službeno registrirana od strane trgovaca ili proizvođača dizajna;
- **Sigurnost proizvoda i odgovornost za proizvode** – zakoni o sigurnosti proizvoda postavljaju standarde koje svi proizvodi moraju zadovoljiti, dok odgovornost za proizvode uključuje traženje odgovornosti od poduzeća i njegovih zaposlenika za sve štete koje eventualno njihov proizvod prouzroči;

- **Ugovorni zakon** – postoji iz razloga što su mnoge poslovne transakcije regulirane nekom formom ugovora, a ugovorni zakon je upravo tijelo zakona koje pojačava te iste ugovore.

2.4.4. Kulturno okruženje

Kako bi se opisalo kulturno okruženje najprije je potrebno definirati glavne stavke koje se vežu uz kulturu nekog društva, odnosno okruženja. To su vrijednosti pod kojima se podrazumijevaju apstraktne ideje o tome što grupa vjeruje da je dobro, pravedno i poželjno, one su zapravo pretpostavke o tome kakve bi stvari trebale biti. (Škrtić i Mikić, 2011: 48) Zatim se uz kulturu vežu i norme pod kojima se podrazumijevaju socijalna pravila i vodiči koji propisuju prikladno ponašanje u određenim situacijama. Bitno je napomenuti i to da jedna vrijednost može biti sadržana u više normi. Vrijednosti i norme obilježavaju društvo, a društvo predstavlja skupinu ljudi koja dijeli upravo te zajedničke vrijednosti i norme što je povezano i sa kulturnom pripadnošću državi što je naposljetku politička kreacija. Država može sadržavati jedan oblik kulture ili više njih, no bit svega je da je veza između kulture i zemlje usko povezana. Vrijednosti i norme jesu rezultat velikog broja poslovnih faktora unutar nekog društva, a ti faktori uključuju i ekonomsku filozofiju, i socijalnu strukturu društva, dominantnu religiju te obrazovanje, no sve te elemente se ujedno nazivaju upravo i odrednicama kulture. (Škrtić i Mikić, 2011: 48)

2.4.5. Tehnološko okruženje

Zapravo dolazimo do onoga što danas predstavlja najveći izazov svim poslovnim subjektima, a to je da budu u korak sa tehničko-tehnološkim dostignućima koja se mijenjaju, odnosno napreduju iz sata u sat. Tu je važna prilagodba, i svaki korak prema uspjehu je ključan za preživljavanje na tržištu. Promjene u tehnologiji vode uvođenju novih proizvoda, novih načina proizvodnje, promjenama u kvaliteti resursa i proizvoda, vode ka novim načinima distribucije i novim načinima skladištenja, a ulaganja u tehnologiju utječu na razinu i vrstu investicija u gospodarstvu i tako na gospodarski rast i razvoj. U posljednjih 15 godina došlo je do velikog napretka u smislu tehnologije, što je izraženo posebice u sektoru informatike, a upravo informatički sektor već sada ima, a tek će u budućnosti imati veliki utjecaj na poslovanje poduzeća u gotovo svim područjima poslovne aktivnosti, a posebno u smislu administracije, komunikacije, pa čak i plaćanja. (Škrtić i Mikić, 2011: 50)

Bitno je istaknuti i to da je zasigurno najveći pokretač tehnoloških promjena proces globalizacije koji je utjecao na povećanje konkurencije i dao dodatan vjetar u leđa te motivaciju svima koji posluju da iz dana u dan nešto mijenjaju i budu kreativniji i inovativniji. Upravo je razvoj tehnologije taj koji danas ima ogroman utjecaj na gospodarstvo, pa samim time i na poduzetničko okruženje jer ako ga se ne kontrolira ili 'pusti', može dovesti prvenstveno do velikog pada nezaposlenosti, iscrpljenja resursa, i samim time velikog pada ukupne gospodarske aktivnosti.

2.5. Izvori financiranja poduzetničkih pothvata

Danas postoji više načina na koje poduzetnici mogu financirati svoje poslovne pothvate, to mogu samostalno, mogu zaduživanjem kod banaka, odnosno uzimanjem kredita, mogu putem javnog financiranja, te putem državnih programa i potpora. U nastavku se daje kratak pregled mogućih izvora financiranja gdje se pri samom odabiru oblika financiranja poduzetnici trebaju usmjeriti na neke faktore, a oni su:

- pravni oblik poslovanja;
- faza životnog ciklusa poduzeća;
- priroda sredstava za koje je potrebno financiranje.

U RH se poduzeća najčešće koriste unutarnjim izvorima financiranja, a to je osobito izraženo kod malih i velikih poduzeća. (Škrtić i Mikić, 2011: 253)

Kada se govori o financiranju poduzetničkog pothvata putem vlastitih sredstava onda se najčešće to odnosi na to da vlasnici pronalaze novac u svojoj ušteđevini koju su stekli na neki određeni način tijekom vremena, a kao zadnju opciju biraju zaduživanje kod banaka. Kada iscrpe sva vlastita sredstva najčešće se okreću svojim neformalnim investitorima, obitelji i prijateljima. Ipak i dalje najčešći oblik financiranja poduzetničkog pothvata predstavlja financiranje zaduživanjem, odnosno bankarski krediti. Takvo financiranje može biti kratkoročno i dugoročno a obilježava ga davanje kolaterala koje služe bankama kao osiguranje naplate potraživanja od poduzetnika. Takav oblik financiranja teško je primjenjiv na ona poduzeća koja se nalaze u samim začetima poslovanja.

Postoje i drugi oblici financiranja zaduživanjem no oni će se samo spomenuti, a to su faktoring i lizing. (Škrtić i Mikić, 2011: 260)

Kod načina financiranja kod kojeg se financira vlasnička glavnica zajedničko je da investitori za dana sredstva od poduzetnika traže vlasnički udio u poduzeću, a u tu vrstu financiranja ubrajaju se i tzv. poslovni anđeli koji čine pojedince ili grupe koje nude kapital za financiranje novih (tuđih) poslovnih pothvata, a djeluju upravo kao ponuđači. I naposljetku, kao zaseban oblik financiranja ističu se državni programi financiranja koji obuhvaćaju davanje bespovratnih sredstava subvencioniranje kamata na kredite, davanje jamstava i slično, a sve u cilju poticanja novih zapošljavanja, povećanja broja inovacija, unapređenja konkurencije i povećanja efikasnosti. Upravo putem različitih programa poticanja poduzetništva i Europska unija nastoji ostvariti svoje ciljeve koji će detaljnije biti razmatrani u nastavku rada. (Škrtić i Mikić, 2011: 270)

3. MOGUĆNOSTI RAZVOJA PODUZETNIŠTVA I EU FONDOVI

Nakon dublje analize stanja poduzetništva te dobivanja uvid u sliku trenutačnog stanja poduzetničkog okruženja u Republici Hrvatskoj može se doći do zaključka kako se poduzetnici trenutno ne nalaze u dovoljno poticajnom okruženju, i to posebice ako fokus stavimo na mogućnosti financiranja pokretanja poslovnog pothvata primjerice od strane poduzetnika početnika. Dapače, izvori financiranja postoje i oni će biti spomenuti kasnije u radu, no nerijetko su to iznosi s kojima poduzetnici nisu zadovoljni odnosno ne mogu financirati niti 1/3 onoga što su zamislili. S druge strane, osim problema financiranja, a gledajući s aspekta poduzetnika početnika, problem stvara manjak informacija u smislu edukacija. Poduzetnici nažalost ne posjeduju dovoljnu razinu visokoškolskog obrazovanja i/ili drugih stručnih vještina što utječe na nedostatak sposobnosti istih da iznalaze rješenja za probleme koji se javljaju na tržištu. Istina je da Republika Hrvatska ima određen broj poduzetničkih potpornih institucija i ostalih tijela podrške poduzetnicima, no očigledno je da, ili taj broj još uvijek nije dovoljan, ili postoji određena doza nezainteresiranosti za educiranje, informiranje pa i pokretanje poslovnog, odnosno poduzetničkog pothvata od strane osoba koje imaju ideju. Upravo kod poduzetničkih potpornih institucija problem stvara njihov veliki nesrazmjer u odnosu na geografski položaj što će također biti vidljivo u narednim poglavljima. Različiti poticaji i mjere poticanja poduzetničke aktivnosti i poduzetništva općenito vrlo su važan faktor poduzetničkog okruženja te imaju znatan utjecaj na aktivnost poduzetnika ali i ukupnu poduzetničku gospodarsku djelatnost i to na nacionalnoj razini.

3.1. Razvijenost poduzetničkog okruženja u Republici Hrvatskoj

Posljednjih 20-ak godina došlo je do promjena svjetskog poslovnog okruženja uslijed promjena makroekonomskih pokazatelja i pojave novih trendova u ekonomiji. Upravo slično dogodilo se i u Republici Hrvatskoj koja još uvijek osjeća posljedice velike ekonomske krize, i još uvijek se od nje oporavlja, a podsjetimo da je u duboku recesiju ušla još 2009. godine. Makroekonomski pokazatelji koji su bitno lošiji u odnosu na godinu prije recesije, 2008., još uvijek nisu dosegli poželjnu razinu, a vrlo su važan čimbenik razvoja poduzetništva i ovisno o njihovim trendovima također je moguće stimulatивно ili destimulatивно utjecati na poduzetničko okruženje.

Analiza stanja poduzetničkog, i općenito gospodarskog okruženja u Hrvatskoj, koja je izvršena u svrhu pisanja Strategije razvoja poduzetništva RH do 2020.godine (MINPO, 2013, url), pokazala je vrlo nisku razinu ulaganja hrvatskih subjekata malog gospodarstva u istraživanje i razvoj te kako se u Hrvatskoj samo 1/3 od ukupnog broja poduzetnika bavi upravo inovacijama, koje su, ili bi svakako trebale biti ključni pokretač rasta gospodarstva. Također, analizom je utvrđeno da, obzirom na zaposlene u malom gospodarstvu, Hrvatska ima mnogo viši postotak osoba koje se nakon završenog srednjoškolskog obrazovanja prestaju školovati, a postotak studenata koji primjerice stječu doktorski stupanj niži je od prosjeka EU. Podaci su pokazali da poduzetnici ne posjeduju dovoljnu razinu obrazovanja pa je stoga i upravama pojedinih poduzeća teško pronaći rješenja. Jedan podatak govori da čak 80% ispitanika ne vjeruju da je samozapošljavanje u Hrvatskoj izvedivo, a to je upravo onaj negativni stav i nepovjerenje prema sustavu što bitno utječe i na sve aspekte razvoja poduzetništva. Poteškoće u dobivanju financijskih sredstava za poduzetnike početnike, strogi kriteriji koje nije moguće ispuniti, nedovoljno edukacije i informacije još su neki od već spomenutih problema na kojima bi trebalo dodatno raditi kako bi se sustav poboljšao. No ipak s druge strane postoji zadovoljavajući broj poduzetničkih potpornih institucija, nalazimo se u informacijsko-komunikacijskom vremenu gdje informacija puno brže teče, postoje dobro razvijene politike u obliku dodjeljivanja bespovratnih sredstava poduzetnicima pa sve to treba iskoristiti u svrhu poboljšanja poduzetničke, odnosno ekonomske uspješnosti, ali i u prvenstveno promociji važnosti poduzetništva.

3.1.1. Broj i oblici poduzeća u Republici Hrvatskoj

U nastavku se donosi prikaz ukupnog broja poslovnih subjekata, odnosno subjekata obrta i slobodnih zanimanja koja se odnose na broj samostalnih poduzetnika koji zapošljavaju ili ne zapošljavaju zaposlenike i na broj osoba koje obavljaju profesionalnu djelatnost prema evidenciji mirovinskog osiguranja. (DZS, 2017, url)

Tablica 1. Poslovni subjekti u Republici Hrvatskoj, stanje 31.ožujka 2017.

	Registrirane osobe	Aktivni subjekti	Udio aktivnih pravnih osoba
Ukupno	259.929	149.052	57,3
Trgovačka društva	190.021	118.383	62,3
Zadruga	4.254	1.063	25,0
Ustanove, tijela, udruge i organizacije	65.654	29.606	45,1
Subjekti u obrtu i slobodnim zanimanjima	-	76.827	-

Izvor: prilagođeno prema: DZS, 2017, url

Iz tablice je vidljiv najveći udio trgovačkih društava u odnosu na ukupan broj poslovnih subjekata, no u nastavku se daje nešto detaljniji pregled stanja trgovačkih društava i obrta u RH u vremenskom razdoblju od 2012. – 2015.godine kako bi se mogle ustanoviti razlike u padu, odnosnu rastu broja poslovnih subjekata.

Tablica 2. Broj obrta i trgovačkih društava u Republici Hrvatskoj u vremenskom razdoblju od 5 godina

Godina/ Poslovni subjekti	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Obrti	83.714	80.407	78.070	76.222	75.861	77.335
Trgovačka društva	116.550	129.363	141.121	154.523	114.364	118.591
Ukupno	200.264	209.770	219.191	230.745	190.225	195.926

Izvor: prilagođeno prema: Hrvatska obrtnička komora (2018), url

Stanje u tablici iznad jasno prikazuje smanjenje broja obrta kroz promatrano razdoblje, no također i paralelno povećanje broja trgovačkih društava što ujedno uzrokuje i povećanje ukupnog broja poslovnih subjekata kroz isto vremensko razdoblje. Nešto osjetniji rast broja obrta moguće je primijetiti u 2017.godini, dok ukupan broj trgovačkih društava nešto znatnije opada u 2016. godini, a 2017.ponovno raste. Najveći rast u ukupnom broju poduzeća 2015. godine može se pripisati izlasku Republike Hrvatske iz gospodarske krize te rastu BDP-a, no ponovni pad zasigurno je rezultat općenito loše gospodarske slike koju obilježava iseljavanje, visoka stopa nezaposlenosti, nedostatak pravnih okvira koji bi bili čimbenici razvoja poduzetništva te visoke administrativne, odnosno birokratske barijere. U tablici 3. daje se kratak pregled ukupnog broja malih, srednjih i velikih poduzeća u strukturi poduzeća u Republici Hrvatskoj.

Tablica 3. Struktura poduzeća s obzirom na veličinu

Poduzeća	2011.		2012.		2013.		2014.		2015.	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Mala	89.539	98,2	95.597	98,0	99.573	98,4	102.895	98,5	105.029	98,6
Srednja	1.292	1,4	1.309	1,36	1.268	1,25	1.221	1,17	1.192	1,12
Velika	359	0,4	348	0,36	350	0,35	354	0,34	348	0,33
Ukupno	91.190	100	97.254	100	101.191	100	104.470	100	106.569	100

Izvor: prilagođeno prema: CEPOR (2016: 11), url.

Iz tablice 3. je vidljivo kako je ukupan broj malih, srednjih i velikih poduzeća kroz promatrano vremenskom razdoblje u porastu. U prosjeku raste i broj malih poduzeća koja čine najveći udio od preko 98% u ukupnom broju MSP u Hrvatskoj. Nagli pad broja srednjih poduzeća vidljiv je u 2014. godini, dok se broj malih u istoj godini povećao za 3%.

Tablica 4. Prosječan broj zaposlenih i produktivnost u malim i srednjim poduzećima u RH u razdoblju od 2011. do 2015. godine

Godina	Broj malih poduzeća	Broj zaposlenih	Prosječan broj zaposlenih	Ukupan prihod	Ukupan prihod po zaposlenom
2011.	89.539	386.692	4,3	191.232	494.533
2012.	95.597	406.834	4,2	199.774	491.045
2013.	99.573	414.507	4,2	206.905	499.159
2014.	102.895	422.238	4,1	215.807	511.103
2015.	105.029	432.934	4,1	226.110	522.273
	Broj srednjih poduzeća	Broj zaposlenih	Prosječan broj zaposlenih	Ukupan prihod	Ukupan prihod po zaposlenom
2011.	1.292	159.616	123,5	111.896	701.032
2012.	1.309	149.787	114,4	111.966	747.501
2013.	1.268	150.605	118,8	112.309	745.719
2014.	1.221	145.246	118,9	112.320	773.309
2015.	1.192	147.250	123,5	119.100	808.828

Izvor: prilagođeno prema: CEPOR (2016: 13)

Zaposlenost u malim poduzećima u prosjeku stagnira, dok ukupan prihod raste kroz promatrano vremensko razdoblje. Također, zaposlenost u srednjim poduzećima kreće se između prosjeka od 114 do 123, a ukupan prihod, kao i u malim poduzećima kontinuirano raste što ujedno ukazuje na povećanje produktivnosti i konkurentnosti malih i srednjih poduzeća na području Republike Hrvatske. Mala i srednja poduzeća su, može se reći, pokretači poduzetničke aktivnosti u Hrvatskoj, od velikog su značaja za opće stanje gospodarstva, a to je rezultat činjenice da čine oko 99% ukupnog broja poduzeća i zapošljava više od 45% radno sposobnog stanovništva. Može se reći kako Hrvatska u ovom slučaju slijedi trendove Europske unije unutar koje mala i srednja poduzeća upravo i predstavljaju okosnicu gospodarstva te su u fokusu svih istraživanja u svrhu pronalaženja rješenja kako da se održe uspješnima jer jesu ključ daljnjeg rasta i napretka.

3.1.2. Pretpostavke razvoja poduzetničkog okruženja u Hrvatskoj

Mala i srednja poduzeća su ona koja predstavljaju većinu svih registriranih poduzeća kao što je ranije vidljivo iz tablica, ona generiraju zapošljavanja, pridonose povećanju proizvodnje, pokretači su razvoja i inovacija, a ujedno daju velik doprinos u povećanju konkurentnosti gospodarstva. Mala i srednja poduzeća se, unatoč velikoj važnosti koju im pridaju i EU i RH, i dalje susreću sa problemima od kojih je najveći vezan iz pristup izvorima financiranja. Kada se u obzir uzme ta važnost malih i srednjih poduzeća kao generatora novih radnih mjesta te pokretača inovacija, onda je osnovni cilj stvaranje takvog institucionalnog okruženja koje će i dalje poticajno djelovati na poduzetničke aktivnosti, odnosno stvaranje okruženja u kojemu će poduzetnici dobiti novu motivaciju za realizaciju vlastitih ideja i pokretanje novih poslovnih pothvata. U nastavku se donosi kratak pregled TEA indeksa za područje RH, a koji predstavlja broj poduzetnički aktivnih ljudi, odnosno koji kombinira broj ljudi koji pokreću poduzetnički pothvat i broj ljudi koji su vlasnici ili vlasnici/menadžeri poduzeća mlađih od 42 mjeseca. (Ploh, 2016: 79)

Tablica 5. Poduzetnička aktivnost u RH mjerena TEA indeksom u razdoblju od 2011. do 2015. godine

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
TEA indeks, RH	7,3	8,3	8,3	8,0	7,7
TEA indeks, GEM	14,0	12,4	14,4	14,0	14,5
TEA indeks, EU	5,3	7,8	8,0	7,8	8,0

Izvor: prilagođeno prema: CEPOR (2016: 14)

GEM (*Global Entrepreneurship Monitor*) je najveće svjetsko istraživanje o poduzetništvu u kojem Hrvatska sudjeluje od 2002. godine. Ono prati razinu aktivnosti u pokretanju poslovnih pothvata koju mjeri već opisanim TEA indeksom. Poduzetnička aktivnost u RH mjerena TEA indeksom u 2015.g. iznosila je 7,7% što predstavlja pad u odnosu na prethodne 3 godine kada je iznosila 8% i više. Važno je razgraničiti one poduzetnike koji započinju poduzetničko djelovanje radi prepoznavanja poslovne prilike od onih koji ne vide druge prilike zaposlenja. U Republici Hrvatskoj pokretanje poduzetničkih pothvata se posljednjih godina može povezati sa nužnosti povezanom prvenstveno sa visokom stopom nezaposlenosti, pa se prema tome može ustvrditi da niti ne postoji dovoljno prave motivacije te realnih i održivih ideja koje bi na tržištu zaista uspjele.

Nužno je nastaviti raditi na pravovremenom informiranju i poticanju poduzetnika, te pokušati ustvrditi na koje od najugroženijih sektora se usmjeriti prilikom donošenja okvira za financiranje, a za to je potrebna duboka analiza sadašnjeg stanja i donošenje kvalitetne strategije za primjenu budućih koraka. Kako bi se potaknula inovativnost, posebice malih i srednjih poduzeća, nužno je nastaviti ulagati u istraživanje i razvoj, ne samo radi poticanja inovativnosti već i konkurentnosti ukupnog gospodarstva.

3.1.3. Poduzetničke potporne institucije i ostala tijela podrške

Poduzetničke potporne institucije i ostala vladina i nevladina tijela podrške poduzetništvu od izuzetne su važnosti za stvaranje pozitivne poduzetničke klime te za osiguranje gospodarskog rasta i ostvarenje poduzetničkog uzleta. U RH su za provođenje programa poticanja poduzetništva zadužene sljedeće institucije:

- Ministarstvo poduzetništva i obrta;
- Hrvatska banka za obnovu i razvoj;
- Hrvatska agencija za malo gospodarstvo i poslovni-informacijski centar Hrvatske.

Između ostalog je važno napomenuti da Ministarstvo poduzetništva svake godine izdaje Operativni plan poticanja malog i srednjeg poduzetništva. Nadalje, poduzetničke zone i poduzetničke potporne institucije su one koje zaista imaju ili bi trebale imati snažan utjecaj na rast i razvoj poduzetništva i poduzetnika, jer one omogućuju obavljanje poduzetničkih aktivnosti u standardiziranim uvjetima visoke infrastrukturne opremljenosti. Poduzetnička infrastruktura u RH obuhvaća poduzetničke zone i poduzetničke potporne institucije, a osnovna pitanja njihova uređenja su sadržana u Zakonu o unapređenju poduzetničke infrastrukture.

Poduzetničke zone su infrastrukturno opremljena područja definirana prostornim planovima, namijenjena obavljanju određenih vrsta poduzetničkih, odnosno gospodarskih aktivnosti. Osnovna im je karakteristika zajedničko korištenje infrastrukturno opremljenog i organiziranog prostor od strane poduzetnika kojima se poslovanjem unutar poduzetničke zone omogućuje racionalizacija poslovanja i korištenje raspoloživih resursa poduzetničke zone s ostalim korisnicima poduzetničke zone. (<https://poduzetnistvo.gov.hr/>)

Poduzetničke potporne institucije (PPI) su gospodarski subjekti usmjereni na stvaranje kvalitetnog, korisnički orijentiranog poduzetničkog okruženja u RH i provode programe usmjerene na razvoj poduzetništva. U njih ubrajamo: (Središnji državni portal, 2018, url)

- **Razvojne agencije (lokalne, županijske, za određene djelatnosti)** – koje su zadužene za operativno provođenje mjera za razvoj gospodarstva i poduzetništva, poticanje i privlačenje investicija te iniciranje i realizaciju projekata poticanja gospodarskog razvitka;
- **Poduzetnički centri** – zaduženi za operativno provođenje mjera za razvoj i poticanje poduzetništva na lokalnom i/ili širem području i predstavljaju središta stručne i edukativne pomoći poduzetnicima radi razvoja poduzetništva u svojim sredinama;
- **Poslovni inkubatori** – zaduženi za pomoć i podršku poduzetnicima u ranoj fazi razvoja poduzetničkih projekata te pružaju stručnu, tehničku i edukativnu pomoć za pokretanje poduzetničkih projekata i poduzeća te njihov brz i održiv razvoj;
- **Poduzetnički akceleratori** – zaduženi za pružanje podrške poduzetnicima u postinkubacijskoj fazi, odnosno u fazi razvoja i širenja poslovanja na domaćem i stranom tržištu;
- **Poslovni parkovi** – raspoložu fizičkim prostorima, zemljištem i resursima za smještaj malih, srednjih i velikih poduzetnika na komercijalnoj osnovi, s posebnim fokusom na privlačenje domaćih i inozemnih investicija;
- **Znanstveno – tehnološki parkovi** – osnivaju se radi komercijalizacije znanstvenih rezultata i poticanja suradnje znanstvenika i gospodarstvenika;
- **Centri kompetencije** – provode istraživačke projekte razvojnoj ili proizvodnog karaktera i razvijaju kompetencije u pojedinim područjima te s kojim drugi poslovni subjekti mogu ugovoriti usluge istraživanja i razvoja z svrhu jačanja pojedinih industrijskih grana.

Tablica 6. Broj poduzetničkih potpornih institucija i poduzetničkih zona u regiji Slavonija i Baranja (SiB) iz 2017. godine

Županije	PPI	Poduzetničke zone	Ukupno
Brodsko-posavska	6	9	15
Osječko-baranjska	19	16	35
Požeško-slavonska	7	3	10
Virovitičko-podravska	5	5	10
Vukovarsko-srijemska	8	11	19
Ukupno SiB	45	44	89
Ukupno RH	145	177	322
%	31,03	24,86	27,64

Izvor: prilagođeno prema: Jedinstveni registar poduzetničke infrastrukture, <http://reg.mingo.hr/pi/public/>

Ukoliko se govori o ukupnom broju poduzetničkih zona u Hrvatskoj upisano ih je 423, no od ukupnog broja njih 177 je verificirano, odnosno dostavljena je sva potrebna dokumentacija i svi podaci, dok se od ostatka poduzetničkih zona i dalje čeka dostava dokumentacije potrebne za verifikaciju. Područje regije Slavonija i Baranja zauzima gotovo 25% unutar ukupne infrastrukture poduzetničkih zona, no udio koji zauzimaju poduzetničke potporne institucije je nešto veći i iznosi 31%. U ukupnom broju poduzetničkih potpornih institucija (PPI) i poduzetničkih zona na razini Republike Hrvatske koji iznosi 322, regija Slavonija i Baranja zauzima udio od gotovo 28%, što čini ukupno 89 takvih institucija i zona na tom području. Iz tablice je vidljivo kako su neravnomjerno raspoređene, primjerice u Osječko-baranjskoj županiji nalazi se čak 19 poduzetničkih potpornih institucija dok županije s kojima graniči imaju 5, 6 ili 7. Također, ističe se problem ne postojanja niti jednog znanstveno-tehnološkog parka niti poslovnog parka na ovome području, a centri kompetencija su nešto što tek sada počinje dobivati na važnosti.

3.2. Programi i poticajne mjere za poduzetnike u Hrvatskoj

Osim već navedenih poduzetničkih potpornih institucija u Republici Hrvatskoj, za poduzetnike su od iznimne važnosti i tijela na nacionalnoj razini poput Ministarstva

poduzetništva i obrta koje također objavljuje natječaje na kojima se mogu kandidirati poduzetnici. Osim programa Ministarstva, navest će se i poticajne mjere za poduzetnike od strane HAMAG BICRO (Hrvatske agencije za malo gospodarstvo i investicije) te HBOR-a (Hrvatske banke za obnovu i razvitak). Osim programa koji potiču poduzetnike sa nacionalne razine, postoje i poticajne mjere na lokalnim te regionalnim razinama, s kojih lokalne i regionalne vlasti pružaju različite mogućnosti financiranja poduzetničkih aktivnosti.

Vlada RH je 2015.godine usvojila Program poticanja poduzetništva i obrta – Poduzetnički impuls 2015. u ukupnom iznosu od 4,37 milijardi kuna. Poduzetnički impuls te godine sadržavao je tri programska područja i to:

- **1. programsko područje** – mikro i malo poduzetništvo i obrt, istraživanje i razvoj, poslovno okruženje sa nekim od sljedećih aktivnosti:
 - o Jačanje konkurentnosti prerađivačke industrije
 - o Jačanje konkurentnosti uslužnih djelatnosti
 - o Revitalizacija poslovnih prostora,
 - o Cjeloživotno učenje za obrtnike,
 - o Promocija poduzetništva i obrta, i drugo.
- **2. programsko područje** – Operativni program konkurentnost i kohezija 2014.-2020;
- **3. programsko područje** – lakši pristup financiranju koji je obuhvatio jamstvene programe, mikro kredite, prvi korak u poduzetništvo, subvencioniranje kamata poduzetnicima, ulaganja u fondove za gospodarsku suradnju i drugo.

Iz analize dodijeljenih sredstava, odnosno potpora u smislu ovog programa 2015. godine dodijeljeno je ukupno 2.470 potpora u ukupnom iznosu od 56.619.706, 44 kune, dok je prosječan iznos potpore iznosio oko 23.000,00 kuna. (<http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/04/Cepor-izvjesce-2016-HR-web.pdf>)

Kroz Poduzetnički impuls je u razdoblju od 2012. – 2015. godine odobreno ukupno 829 projekata ukupne vrijednosti 221.352.374,13 kuna. (<https://hamagbicro.hr/>)

Godinu dana kasnije, Ministarstvo poduzetništva i obrta objavljuje trajni poziv na dostavu projektnih prijedloga na poziv „Kompetentnost i razvoj MSP“ u sklopu provedbe Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014.-2020. Taj poziv bio je namijenjen upravo poticanju investicija u početna ulaganja poduzetnika, bilo da su ta ulaganja povezana s osnivanjem nove poslovne jedinice ili proširenjem postojećih kapaciteta. Iznosi pojedinačnih potpora su u smislu tog poziva iznosili od 300.000,00 do 30.000.000,00 kuna a njime se ojačala konkurentnost malih i srednjih poduzeća te su se proširili kapaciteti i povećala zaposlenost.

<https://poduzetnistvo.gov.hr/vijesti/867-milijuna-kuna-iz-eu-fondova-za-razvoj-poduzetnistva/1417>)

Osim potpora i sredstava kojima Ministarstvo financira poduzetnike, u ovome smislu bitno je spomenuti neke od bespovratnih potpora kojima Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije financira poduzetnike u Hrvatskoj. Neki od bespovratnih potpora su: B LIGHT, EUREKA, EUROSTARS te ostali programi podrške inovacijskom procesu.

3.2.1. B LIGHT

Beneficiary Light Grant Shema (B Light) je shema dodjele bespovratnih sredstava kojima se financira suradnja malih i srednjih poduzeća na pograničnom području Mađarska- Hrvatska.

Osnovni ciljevi ove sheme su:

- Omogućiti razvoj MSP-a kroz poslovnu suradnju putem: zajedničke proizvodnje, razvoja tehnologije i usluga, opskrbnih lanaca, zajedničkog tržišta i planiranja budućeg zajedničkog ulaganja;
- Potaknuti internacionalizaciju malih i srednjih poduzeća;
- Ostvariti poslovne ugovorne odnose s trećom stranom;
- Povećati konkurentnost MSPa;
- Povećati prodajne vrijednosti MSP-a;
- Povećati bruto dodanu vrijednost (BDV) po glavi stanovnika u industrijskom i uslužnom sektoru na području provedbe programa.

Bitno je naglasiti da je ovo program dodjele bespovratnih potpora poduzetnicima, a maksimalni udio te potpore koji se financira iz sam sheme je 75% dok ostatak financiraju korisnici. Najniži iznos koji se stavlja na raspolaganje korisniku je 40.000 eura, dok najviši iznosi 180.000 eura, a sve iznad toga nije prihvatljivo, a u tom slučaju isto pokrivaju korisnici. Prema Ansoff matrici mogu se definirati i razine jačanja poslovne suradnje na Light projektu:

- **Tržišna penetracija** – provedba isključivo promotivnih aktivnosti koje mogu rezultirati boljim znanjem o proizvodu, tehnologiji ili usluzi na postojećem tržištu;
- **Razvoj tržišta** – pronalazak novog tržišta za novi proizvod; razvijeni proizvod, tehnologija ili usluga plasirati će se na novo tržište, s time da se ulaskom na novo tržište paralelno ne smanjuje prisutnost proizvoda na postojećem već postiže povećanje u ukupnoj prodaji;

- **Razvoj proizvoda** – uvođenje novog proizvoda na postojeće tržište; know-how predstavlja dodanu vrijednost u suradnji;
- **Diverzifikacija** – razvoj novog proizvoda na novom tržištu. (<https://hamagbicro.hr/>)

3.2.2. EUREKA i EUROSTARS

EUREKA (<https://hamagbicro.hr/>) je program kojim se mala, srednja i velika poduzeća potiču na suradnju sa međunarodnim partnerima u pokretanju istraživačko-razvojnih (IR) aktivnosti. Ciljevi tog programa su sljedeći:

- Potaknuti tvrtke na ulaganje u aktivnosti istraživanja i razvoja te na taj način jačati njihov inovacijski kapacitet;
- Potaknuti međunarodnu suradnju poduzetnika;
- Stvoriti temelje za međunarodni tržišni plasman.

EUREKA pruža potporu visokokvalitetnim, tržišno usmjerenim projektima istraživanja i razvoja kako bi stvorila temelje za međunarodni tržišni plasman i osnažila europsku tehnološku konkurentnost. Osnovno pravilo je „od dna prema vrhu“, a također djeluje i kao forum za dijalog između vlada uključenih zemalja za osmišljavanje strategije razvoja inovacijskog sustava. Program je namijenjen malim, srednjim i velikim trgovačkim društvima, a bespovratne potpore po pojedinom projektu iznose za mala poduzeća 60%, za srednja 50%, za velika poduzeća 40%, i to najviše do 150.000 eura.

Program EUROSTARS (<https://hamagbicro.hr/>) podupire istraživačke tvrtke koje razvijaju inovativne proizvode, procese ili usluge kako bi ostvarili konkurentsku prednost. Projekt Eurostars temelji se na suradnji a nastao je kao zajednička inicijativa EUREKA-e i Europske komisije, a putem njega se daje doprinos razvojnim aktivnostima malih i srednjih poduzeća i to kroz maksimalni iznos bespovratne potpore po pojedinačnom projektu najviše 200.000 eura ili do 70% udjela hrvatskog partnera na projektu, ovisi onome što je manje.

3.2.3. Programi podrške inovacijskom procesu

Osim već nabrojanih vrsta bespovratnih sredstava koja se dodjeljuju poduzetnicima od strane HAMAG BICRO, u tablici ispod teksta navode se i neki od ostalih programa podrške inovacijskom procesu.

Tablica 7. Osnovni elementi programa podrške inovacijskom procesu

Program provjere inovativnog koncepta (PoC)	Podrška inovacijama u najranijoj fazi istraživanja	Ukupno financirano 222 projekta (55 milijuna kuna)
Razvoj na znanju utemeljenih poduzeća (RAZUM)	Početno financiranje novoosnovanih poduzeća	Ukupno financirano 31 projekt (142 milijuna kuna)
Razvoj tehnološke infrastrukture (TEHCRO)	Razvoj učinkovitih potpornih institucija	Ukupno 5 projekata (4,7 milijuna kuna)
Program za istraživanje i razvoj (IRCRO)	Suradnja MSP-a i znanstveno istraživačkih institucija	Ukupno 45 projekata (30,1 milijun kuna)
Podrška uredima za transfer tehnologije (UTT)	Transferi tehnologije uredima za transfer tehnologije	Iznos financiranja između 77.000 i 579.000 po projektu

Izvor: prilagođeno prema: <https://hamagbicro.hr/>

Iz tablice je vidljivo da su u okviru Programa provjere inovativnog koncepta u vremenskom razdoblju od 2010. – 2016.godine kroz ukupno 6 poziva dodijeljena sredstva 222 projekta u iznosu od 55 milijuna kuna. Kroz RAZUM je poduzetnicima dodijeljeno više od 140 milijuna kuna u razdoblju od 2005. – 2015. godine, a nešto manje 30,1 milijun kuna dodijeljeno je kroz program IRCRO ukupno 45 projekata kroz 5 godina (razdoblje 2008. – 2012.g. i 2015.g.). Za razvoj učinkovitih potpornih institucija u 2008.godini sredstva su odobrena 5 korisnika u ukupnom iznosu od 4,7 milijuna kuna, a jedino razvojno-istraživački centar za marikulturu d.o.o. je uspješno nastavio projekt. Informacije o dodijeljenim sredstvima u okviru UTT programa nažalost nema, ali iznos financiranja projekata za transfer tehnologije kreće se između 77 i 579 tisuća kuna. Osim spomenutih programa i poticaja od strane HAMAG-BICRO-a, u nastavku se daje kratak pregled kredita koji se nude na raspolaganje poduzetnicima od strane Hrvatske banke za obnovu i razvitak (HBOR).

Krajnji korisnici kredita koje nudi HBOR su poduzetnici koji prvi put osnivaju obrt, trgovačko društvo ili obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, koji će nakon realizacije ulaganja u osnovanom trgovačko društvu ili obrtu biti aktivno i stalno zaposleni na odgovornom radnom mjestu, koji su mlađi od 55 godina, nisu vlasnici drugog trgovačkog društva. Krediti su namijenjeni za ulaganja u osnovna sredstva (materijalnu i nematerijalnu imovinu) a trajna obrtna sredstva iznose do 30% ukupnog iznosa kredita.

Tablica 8. Krediti HBOR- a

Iznos kredita	Najniži: 80.000,00 kn; najviši: 1.800.000,00 kuna
Rok korištenja	U pravilu 12 mjeseci
Poček	Do 3 godine ili do 5 godina za podizanje i/ili restrukturiranje dugogodišnjih nasada
Rok otplate	Do 14 godina uključujući poček
Kamatna stopa	2% godišnje uz mogućnosti sniženja (-0,5 za zapošljavanje mladih, -0,422 za inovativna mala srednje kapitalizirana poduzeća, -0,572 za inovativna mala i srednja poduzeća)

Izvor: prilagođeno prema: https://www.hbor.hr/kreditni_program/pocetnici-start-up/

Osim hrvatskih agencija, različite poticaje, programe i kreditne linije poduzetnicima na raspolaganje stavljaju se i putem banaka te lokalne i regionalne samouprave. Istraživanje iz 2017.godine govori da je samo 2016.godine u hrvatske start-up-ove uloženo ukupno 111,6 milijuna kuna uz opću vladavinu mišljenja o nemogućnosti postizanja uspjeha, te hororima o postizanju poslovnog neuspjeha i mitovima da gotovo 90% novoosnovanih tvrtki ne preživi niti prvu godinu poslovanja. Istraživanje je ukazalo na to da ipak polovica tvrtki dočeka i petu godinu poslovanja. (<https://www.vecernji.hr/biznis/pokrenite-startup-i-dobijte-bespovratno-175000-kuna-1161103>)

3.3. Izazovi razvoja poduzetništva u regiji Slavonija i Baranja

Već ranije u radu spomenuto je da je poduzetništvo, odnosno stanje poduzetništva u zemlji odraz općeg gospodarskog stanja pa je sukladno tomu nužno spomenuti neke od makroekonomskih pokazatelja koji stimulatивно ili destimulatивно djeluju na razvoj poduzetništva. Kako je Hrvatska bila zapala u veliki gospodarsku krizu te je dulje razdoblje bila u recesiji iz koje se izvukla tek negdje nakon 6 godina, i to 2014. godine, još uvijek se osjećaju posljedice te iste krize.

U razdoblju negativnih makroekonomskih trendova najviše je stradalo područje istočne Hrvatske, odnosno posebice područje regije Slavonija i Baranja koje obuhvaća 5 hrvatskih županija: Brodsko-posavska, Osječko-baranjska, Požeško-slavonska, Virovitičko-podravska i Vukovarsko-srijemska koje su i fokus istraživanja u okviru ovog rada.

U tablici ispod teksta nalazi se kratak osvrt na analizu nekih makroekonomskih pokazatelja temeljem kojih je moguće procijeniti razvijenost regije Slavonija i Baranja te samim time i daljnje mogućnosti razvoja gospodarske, odnosno poduzetničke aktivnosti. Republika Hrvatska je naime zadnjih nekoliko godina suočena sa negativnim prirodnim prirastom, negativnim neto migracijama, manjim gospodarskim rastom nego što je bio 2008. godine, vanjskotrgovinskim deficitom i drugim nepovoljnim ekonomskim faktorima.

Već se dugi niz godina ističe kako Slavoniji i Baranji treba oporavak, ali ne samo u smislu toga da se financijski kontrolira već da se daju jasne smjernice u što novac uložiti. Važno je osigurati radna mjesta koja će biti održiva na dugi rok, spriječiti iseljavanje ljudi, ali jednako tako prije toga osigurati ljudima okolinu koja će im pružiti sigurnost i uliti povjerenje. Osim mjera za poticanje inovacija, mladih poduzetnika i slično, potrebno je provesti i druge mjere poput stambenog zbrinjavanja mladih što isto znatno može utjecati na zaustavljanje iseljavanja što će samim time na sebe vezati pokretanje i ponovni procvat gospodarske aktivnosti.

Istraživanje je pokazalo da ravnotežu treba napraviti i između velikih tvrtki te obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava kojima treba dati i veće poticaje ako su već voljni i sposobni sami ili udruživanjem izlaziti na tržište. Gospodarski i demografski pokazatelji Slavonije i Baranje koji su već dugo negativni i uzrokuju destrukciju i propadanje te regije, doveli su do osmišljavanja Projekta Slavonija, Baranja i Srijem kojemu je cilj do 2023.godine povući 18,75 milijardi kuna upravo za to područje, a u nastavku rada biti će rečeno nešto više o tome. U tablici ispod teksta nalaze se makroekonomski pokazatelji za regiju Slavonija i Baranja.

Tablica 9. Makroekonomski pokazatelji za regiju Slavonija i Baranja

Županija	Broj stanovnika (popis 2011.)	Migracijski saldo s inoz.* u 2014.	Migracijski saldo s inoz.* u 2016.	BDP po stanovniku (u kn)		BDP u mil. kn.	
				2008.	2015.	2008.	2015.
Brodsko-posavska	158 575	-702	-1 879	46 664	45 368	7 541	6 864
Osječko-baranjska	305 032	-1 127	-3 112	66 903	64 019	20 698	18 859
Požeško-slavonska	78 034	-317	-1 113	50 023	46 119	4 016	3 395
Virovitičko-podravska	84 836	-377	-798	51 846	44 528	4 523	3 593
Vukovarsko-srijemska	179 521	-1 307	-2 269	50 264	47 446	9 244	8 045
Regija Slavonija i Baranja	805 998	-3 830	-9 171	53 140	49 496	46 022	40 756
Ukupno u RH	4 284 889	-10 220	-22 451	80 653	80 555	347 685	338 975
Županija	Zaposleni			Stopa registrirane nezaposlenosti			Indeks investicija '15/'16
	2012.	2013.	2016.	2012.	2013.	2016.	2016.
Brodsko-posavska	32 658	31 640	32 454	37	38	27,1	-
Osječko-baranjska	80 960	77 092	77 229	32,1	34,3	28,8	543,6
Požeško-slavonska	16 885	16 754	17 270	30,5	31,4	22,8	180,2
Virovitičko-podravska	19 515	18 837	18 734	36,2	38,1	32,7	363,8
Vukovarsko-srijemska	40 259	38 101	38 696	35,8	38	29,7	1 157,1
Regija Slavonija i Baranja	190 277	182 424	184 383	34,32	35,96	28,1	-
Ukupno u RH	1 347 636	1 322 562	1 354 912	21,5	22,2	16,9	102,3
*Migracijski saldo s inozemstvom predstavlja razliku između doseljenih i odseljenih iz/u inozemstva/o							

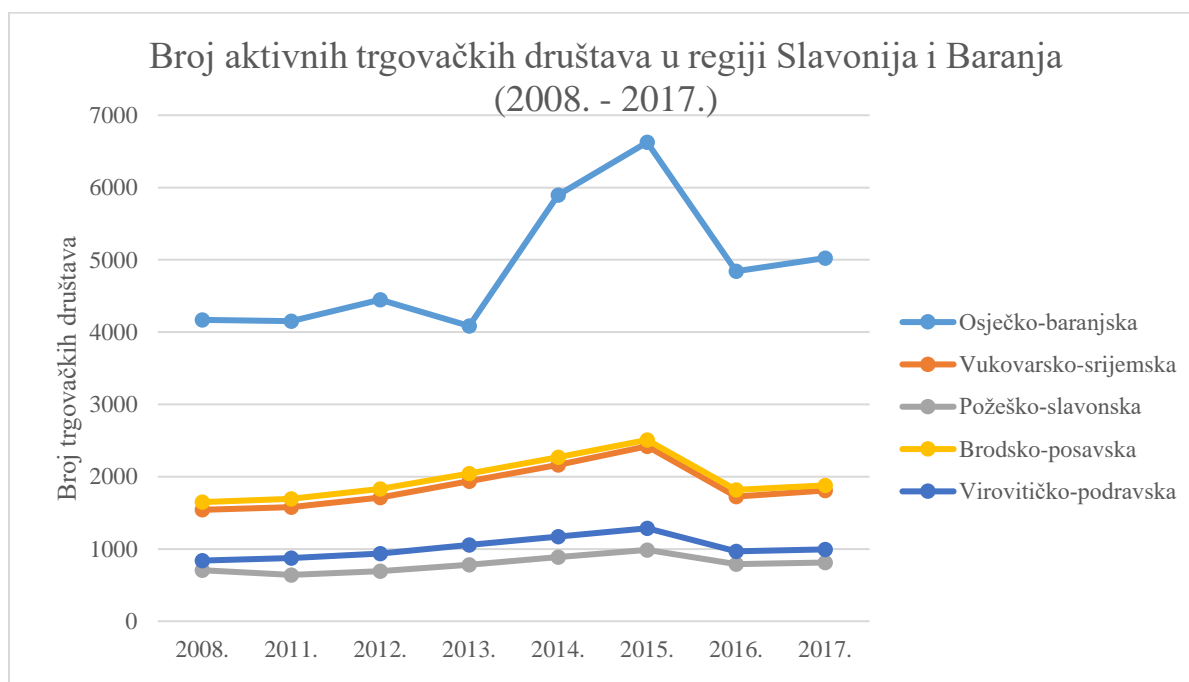
Izvor: Štavlić i Rešetar (2018)

Ukupan broj stanovnika u regiji Slavonija i Baranja odgovara 805.998 što predstavlja udio od 18,81% u ukupnom stanovništvu Republike Hrvatske i to po popisu stanovništva iz 2011. godine. U 7 godina RH je zasigurno, po istraživanjima, izgubila još 1/3 stanovnika. Kao što je vidljivo iz tablice prisutan je negativan migracijski saldo što ujedno ukazuje i na potencijalni problem koji može kao posljedicu imati neravnotežu na tržištu radne snage te jednako kao i ostali već spomenuti problemi dovesti do destimulativnog okruženja. BDP po glavi stanovnika je niži od hrvatskog prosjeka, a uz to i ostali podaci ukazuju na neujednačenu ekonomsku razvijenost.

3.3.1. Broj i oblici poduzeća u regiji Slavonija i Baranja

Kako bi se dobio kvalitetniji uvid u intenzitet i stanje poduzetničke aktivnosti na području regije Slavonija i Baranja, odnosno na području 5 slavonskih županija, potrebno je izvršiti analizu broja aktivnih trgovačkih društava te aktivnih obrta, ali i broju zaposlenih kod poduzetnika. Ta analiza pokazati će rast odnosno pad broja poduzeća na području regije Slavonija i Baranja i pomoću nje će se pokušati ispitati razlozi takvih trendova te koja su moguća rješenja problema.

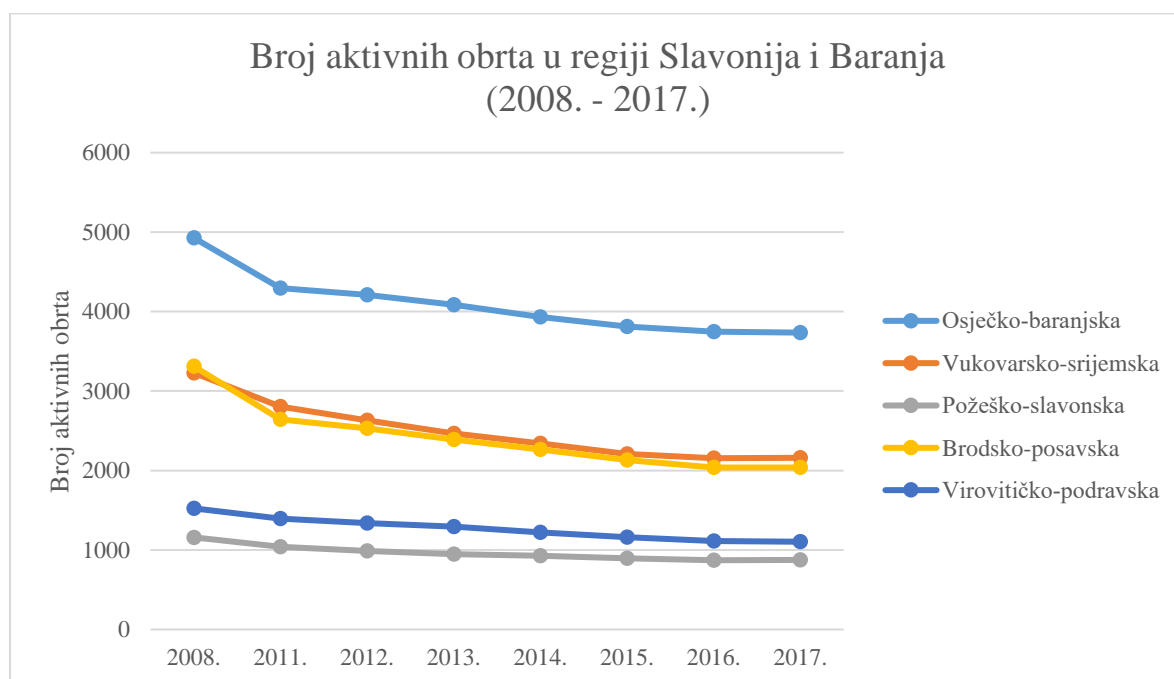
Grafikon 1. Broj aktivnih trgovačkih društava u regiji Slavonija i Baranja (2008. – 2017.)

Izvor: Izrada autora prema podacima Štavlić i Rešetar (2018)

Podaci o broju aktivnih trgovačkih društava u razdoblju od 2008. do 2017.godine ukazuju na povećanje ukupnog broja aktivnih trgovačkih društava na razini regije Slavonija i Baranja i to za 18,12 %, također i u svim promatranim županijama. Ukupno na razini Republike Hrvatske u 2008.godini bilo je 103.383 aktivna trgovačka društva, a zadnji kvartal 2017.godine ukazuje na brojku od 118.591 aktivno trgovačko društvo, stoga se rast ukupnog broja aktivnih trgovačkih društava bilježi i na razini RH i to rast za 14,71%. Najveći rast zabilježila je Osječko-baranjska županija (35,88 %), a najmanji bilježi Požeško-slavonska županija (22,67%). Na grafikonu ispod teksta moguće je vidjeti nešto drugačije trendove kada se govori o aktivnim obrtima, kako na razini regije, tako i na razini Republike Hrvatske.

Grafikon 2. Broj aktivnih obrta u regiji Slavonija i Baranja (2008. – 2017.)

Izvor: Izrada autora prema podacima Štavlić i Rešetar (2018)

Dakle, nešto je drugačiji trend u promjena broja aktivnih obrta jer ako promatramo razdoblje od 2008. – 2017.godine dolazi do smanjenja broja aktivnih obrta u RH za 23,26%, odnosno 2008. ih je na razini RH bilo ukupno 100.777, a zadnji podaci za 2017.g. govore o 77.335 aktivnih obrta. U regiji Slavonija i Baranja također dolazi do smanjenja broja obrta u istom promatranom razdoblju i to a 29,96% što je zapravo odraz smanjenja broja aktivnih obrta u svim županijama promatrane regije. Bitno je naglasiti i da su trgovačka društva 2008.g. sudjelovala u ukupnom broju trgovačkih društva sa udjelom od 9,86%, a zadnji podaci iz 2015.g. govore o udjelu od 12,95%. Kako bi se dobio daljnji uvid u postojeće stanje i

možnosti razvoja poduzetništva na području regije Slavonija i Baranja potrebno je ukazati i na analizu poslovanja poduzetnika u 5 slavonskih županija, a ona se nalazi u tablici ispod teksta.

Tablica 10. Broj poduzetnika i ukupan broj zaposlenih u regiji Slavonija i Baranja (2013. – 2015.)

Područje/ županija	Broj poduzetnika					Broj zaposlenih				
	Godina			Udjel (u %)		Godina			Udjel (u %)	
	2013.	2014.	2015.	2013.	2015.	2013.	2014.	2015.	2013.	2015.
Brodsko- posavska	1 570	1 618	1 660	1,6	1,6	15 019	15 134	15 089	1,8	1,8
Osječko- baranjska	4 239	4 441	4 561	4,2	4,3	38 488	37 703	37 475	4,6	4,5
Požeško- slavonska	674	690	727	0,7	0,7	7 431	7 614	7 957	0,9	0,9
Virovitičk o- podravska	848	874	881	0,8	0,8	6 959	6 759	7 197	0,8	0,8
Vukovars ko- srijemska	1 511	1 587	1 617	1,5	1,5	16 248	16 196	17 217	2	2
Ukupno Slavonija i Baranja	8 842	9 210	9 446	8,8	8,9	84 145	83 406	84 935	10,1	10,1
Ukupno RH	101 191	104 470	106 569	100	100	830 928	830 116	838 584	100	100

Izvor: Štavlić (2018: 21)

Promatrajući podatke iz tablice 10. moguće je primijetiti kako je došlo do povećanja broja poduzetnika kako na razini regije, tako i na razini RH, iako ukupan udio poduzetnika u slavonskim županijama iznosi samo 8,8% u odnosu na cijelu RH u 2013., te samo 8,9% u 2015. godini. U 2014. godini dolazi do smanjenja broja zaposlenih kako na razini regije tako i ukupno na razini cijele Republike Hrvatske, no u 2015. godini se ponovno javlja povećanje ukupnog broja zaposlenih. Također je bitno istaknuti da je na području regije došlo do smanjenja zaposlenih od 1037 što čini 78,3% smanjenja broja zaposlenih samo u regiji u odnosu na cijelu Hrvatsku. U tom promatranom periodu, jedino Brodsko-posavska i Požeško-slavonska županija bilježe rast zaposlenih, dok Osječko-baranjska županija bilježi pad od čak 785 zaposlenih u roku od 1 godine. Udjeli broja zaposlenih na području regije a u odnosu na ukupan broj zaposlenih u RH iznosi 10% i u 2013. i u 2015. godini. Od ukupnog broja zaposlenih u Republici Hrvatskoj njih samo 10% zaposleno je u 5 slavonskih županija.

3.3.2. Pretpostavke razvoja poduzetništva u regiji Slavonija i Baranja

Regiju Slavonija i Baranja, odnosno u ovom slučaju, promatranih 5 hrvatskih županija već duže vremensko razdoblje obilježavaju nedovoljno brz gospodarski rast te zaostatak u rastu i razvoju u odnosu na ostatak Hrvatske, visoka stopa nezaposlenosti, degradacija socioekonomskog sustava, što sve za sobom povlači i nepovoljnu poduzetničku klimu te nedovoljno transparentnu poduzetničku i gospodarsku politiku. Sa sigurnošću se može reći da se upravo ova regija nalazi pred velikim izazovom – na raspolaganju je trenutno mnoštvo mogućnosti, koje se naravno povezuju i sa europskim novcem, ali potrebno je odabrati pravi smjer kretanja, odnosno kreirati adekvatne programe i politike koje će biti kamen temeljac u procesu rješavanja postojećih problema. Slavonija i Baranja posjeduju velika prirodna bogatstva koja treba iskoristiti kako bi se ponovno postiglo blagostanje te kako bi ponovno zaživjela ona izreka „nekada su Slavonija i Baranja hranile cijelu Hrvatsku“. Ulaganjem u kontinuitet poboljšanja i unapređenja poduzetničkih znanja, odgovarajućim tokovima informacija i komunikacije, dobro uspostavljenim pravnim okvirima te pravilno usmjerenom strategijom moguće je vratiti pozitivne trendove te minimizirati nagomilane probleme koji su iscrpili gospodarstvo i poduzetništvo na području ove regije. Kako bi se razmotrile mogućnosti za daljnji razvoj poduzetništva i stvorile pretpostavke za ostvarenje financijske uspješnosti poduzetnika na području regije Slavonija i Baranja, u grafikonu ispod teksta prikazati će se financijska uspješnost poduzetnika u promatranom razdoblju.

Tablica 11. Ukupan prihod poduzetnika u regiji Slavonija i Baranja (2013. – 2015.)

Područje/županija	Ukupan prihod					
	Iznos			Udjel (u %)		
	2013.	2014.	2015.	2013.	2014.	2015.
Brodsko-posavska	7 319	7 105	7 941	1,2	1,15	1,2
Osječko-baranjska	23 601	24 023	24 299	3,9	3,88	3,8
Požeško-slavonska	3 528	3 227	3 472	0,5	0,52	0,5
Virovitičko-podravska	3 794	3 296	3 470	0,6	0,53	0,5
Vukovarsko-srijemska	9 791	12 603	13 870	1,6	2,04	2,2
Ukupno Slavonija i Baranja	48 033	50 254	53 052	7,8	8,12	8,3
Ukupno RH	612 441	618 800	639 648	100	100	100

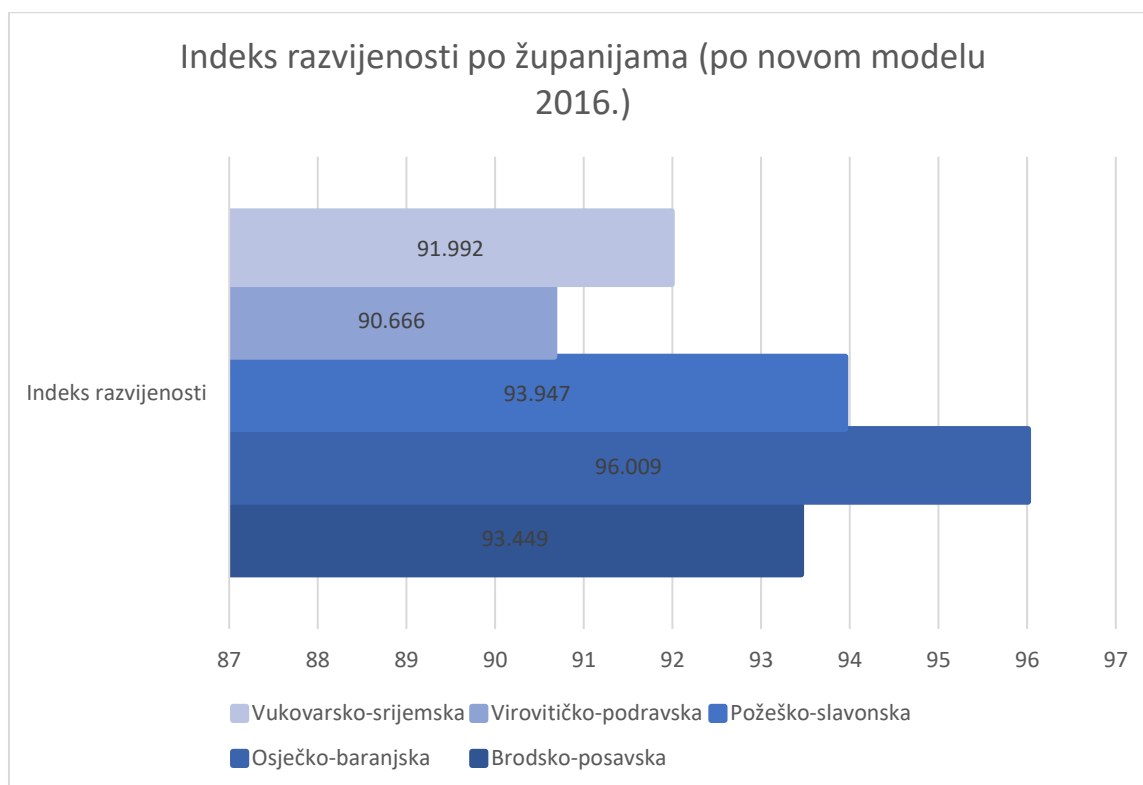
Izvor: Štavlić (2018: 23)

U promatranom razdoblju od 2013. do 2015. godine poduzetnici na području regije Slavonija i Baranja povećali su prihode za 9,46%. Ukupni prihodi poduzetnika na području regije su 2015.godine iznosili 53,1 milijun kuna što na razini RH čini udio od 8,3%.

3.3.3. Programi i mjere za razvoj poduzetništva u regiji Slavonija i Baranja

Osim već ranije spomenutih programa, projekata i mjera poticaja za poduzetnike unutar RH a koje mogu koristiti i poduzetnici s područja regije Slavonija i Baranja, u ovome poglavlju posebno će se istaknuti Projekt Slavonija, Baranja i Srijem koji je pokrenut kako bi se osiguralo čak 18,75 milijardi kuna iz EU fondova i to isključivo za projekte na području 5 promatranih slavonskih županija. Kasnije će u radu o samim EU fondovima i uspješnosti povlačenja sredstava iz istih biti nešto više rečeno. Trenutno navedeni projekt predstavlja u neku ruku 'slamku spasa' za ovu regiju jer su kroz njega osigurana sredstva, osim za ulaganja u poduzetništvo, i za ulaganja u poljoprivredu, obrazovanje, zdravstvo, istraživanje i razvoj, vodoopskrbu i odvodnju, kulturnu i prirodnu baštinu, sektor prometa, unutarnje plovne putove i energetiku i to u okviru postojećih programa i Programa ruralnog razvoja u financijskom razdoblju od 2014. do 2020. godine. Projekt Slavonija, Baranja i Srijem predstavlja jednu mogućnost razvoja i ponovnog oživljavanja poduzetničkih aktivnosti na području promatrane regije, a uključuje i nekoliko novih mjera u cilju omogućavanja projektima s područja slabije razvijenih županija prednost u sufinanciranu putem izravnih dodjela sredstava kao i mogućnosti ostvarenja dodatnih bodova prilikom evaluacije projekata. Samim uvođenjem tog projekta omogućen je usmjereniji pristup korištenju sredstava EU fondova upravo kako bi se na području slavonskih županija osigurala što veća apsorpcija EU sredstava ali i znatno ojačali kapaciteti svih dionika navedenog područja. Kako bi se omogućilo brže i učinkovitije korištenje ESI fondova u okviru projekta SBS izradio se i novi model indeksa razvijenosti te mapa siromaštva koje su vidljive u grafikonu i na slici ispod teksta.

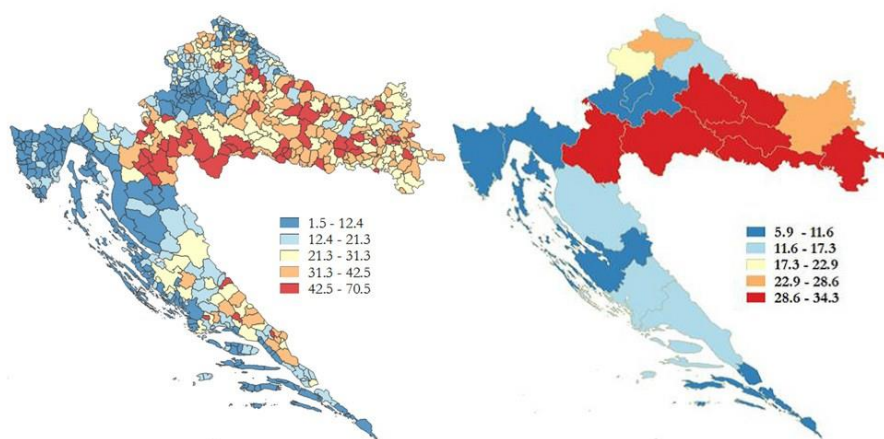
Grafikon 3. Indeks razvijenosti po županijama u 2016. godini

Izvor: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112>

Iz grafikona 3. je vidljivo da najveći indeks razvijenosti ima Osječko-baranjska županija (96,009), a najmanji s ovog područja nosi Virovitičko-podravska županija (90,666). Bitno je za istaknuti da su po novom modelu izračuna indeksa razvijenosti ove županije smatrane potpomognutim područjima. Za izračun ovog indeksa razvijenosti koristili su se sljedeći podaci: prosječni dohodak po stanovniku, prosječni izvorni prihodi po stanovniku, prosječna stopa nezaposlenosti, opće kretanje stanovništva, stupanj obrazovanja stanovništva i indeks starenja. Napominje se i to da primjerice Grad Zagreb nosi indeks razvijenosti od 117,758.

Slika 3. Karta siromaštva Republike Hrvatske u 2016. godini

Izvor: <https://razvoj.gov.hr/karte-siromastva-republike-hrvatske/3585>

Na karti siromaštva Republike Hrvatske, promatrane županije nose najveće stope siromaštva od 22.9% do 34.3% te se još uvijek jedino Osječko-baranjska županija nalazi u nešto nižoj stopi.

3.4. Programi i potpore Europske unije

Ulaskom RH u Europsku uniju 2007. godine, Republika Hrvatska je postala korisnica sredstava iz europskih fondova. U financijskom razdoblju u kojemu se trenutno nalazi, 2014. – 2020. godine, RH iz europskih fondova ukupno na raspolaganju ima 10,676 milijardi eura, dok je ukupna alokacija u prethodnom financijskom razdoblju 2007. -2013. iznosila 1,1 milijardu eura od čega je doprinos EU iznosio 8,3 milijardi eura kroz četiri operativna programa. Jedna od najznačajnijih javnih politika Europske unije je Kohezijska politika za koju je upravo u ovom financijskom razdoblju izdvojeno 376 milijardi eura, a njezina osnovna svrha je smanjiti značajne gospodarske, socijalne i teritorijalne razlike koje postoje među regijama Europske unije te ojačati globalnu konkurentnost europskog gospodarstva.

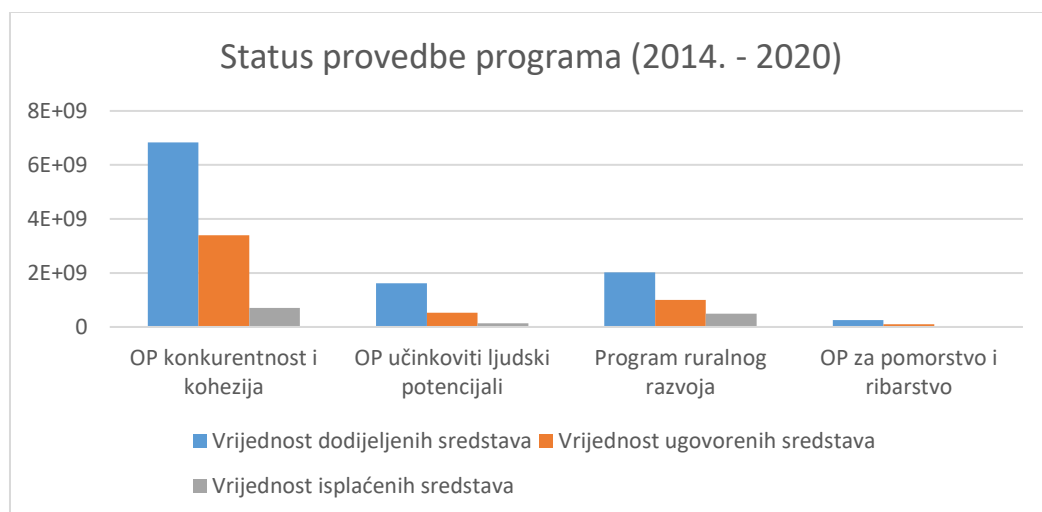
Kohezijska politika EU financira se iz tri glavna fonda, a na raspolaganju su još dva fonda u ovoj financijskih perspektivi: Europski fond za regionalni razvoj i Europski socijalni fond koji su još poznati i pod nazivom strukturni fondovi, dok svih 5 fondova nose naziv Europski strukturni i investicijski fondovi (ESI fondovi). Kroz Europski fond za regionalni razvoj

moгуće je financirati aktivnosti koje su vezane uz produktivna ulaganja koja doprinose stvaranju i očuvanju održivih radnih mjesta i to kroz izravne potpore u mala i srednja poduzeća te aktivnosti povezane sa razvojem unutarnjeg potencijala podržavanjem lokalnih i regionalnih razvoja i istraživanja te inovacija. Stoga je on izuzetno važan i za daljnje mogućnosti razvoja poduzetništva kako na teritoriju Republike Hrvatske tako i na području regije Slavonija i Baranja. Alokacija kroz Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) u financijskom razdoblju 2014. – 2020. iznosi 4,3 milijarde eura i najveća je alokacija u odnosu na ostale fondove.

Također se ističe i Operativni program Konkurentnost i kohezija (OP KiK) 2014. – 2020. koji predstavlja temeljni programski dokument kojim se provodi kohezijska politika Europske unije i doprinosi cilju ulaganja za rast i radna mjesta kroz poticanje ulaganja u infrastrukturne investicije i pružanje potpore razvoju poduzetništva i istraživačkih djelatnosti. U okviru tog programa Republici Hrvatskoj je na raspolaganju 6,831 milijardi eura od čega je 4,321 milijarda eura namijenjena upravo kroz EFRR. Od toga se primjerice za jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija, područja bitnog za razvoj poduzetništva, izdvaja 6,7 milijuna eura, te za poslovnu konkurentnost 9,1 milijun eura.

Osim ESI fondova, poduzetnicima s područja Republike Hrvatske dostupna su i sredstva Programa Unije od kojih je možda najbolje istaknuti Obzor 2020 – Program unije za istraživanje i inovacije te COSME 2014-2020 – Program za konkurentnost poduzeća te malih i srednjih poduzeća. U nastavku rada ipak će se šire obraditi vrlo značajan projekt za samu regiju Slavonija i Baranja kako bi se dobio uvid u ukupan iznos do sada ugovorenih projekata za istoimenu regiju.

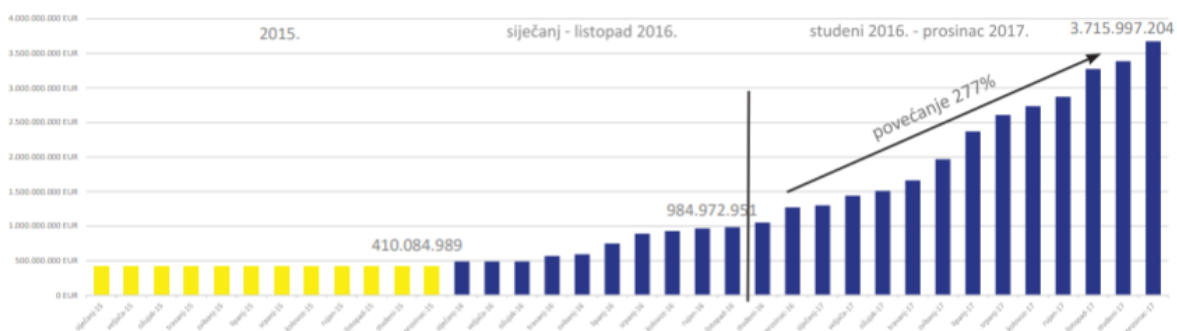
Grafikon 4. Status provedbe OP KiK programa (stanje na dan 30.06.2018.)

Izvor: prilagođeno prema: <https://strukturnifondovi.hr/financijski-pregled-eu-fondova/>

Iz grafikona je moguće vidjeti kako je najviše sredstava dodijeljeno unutar Operativnog programa Konkurentnost i kohezija u ukupnom iznosu od 6,8 milijardi eura, a najmanje unutar OP pomorstvo i ribarstvo 2,5 milijuna eura. Ukupna vrijednost ugovorenih sredstava za financijsko razdoblje 2014. -2020. a sa stanjem na dan 30.6.2018. iznosi 5,1 milijardu eura, dok ukupna vrijednost isplaćenih sredstava po korisnicima iznosi 1,3 milijarde eura. Također se napominje da je u prethodnom financijskom razdoblju (2007. – 2013.) bilo ugovoreno ukupno 1,4 milijarde eura, a isplaćeno korisnicima 1,1 milijarda eura što iznosi povećanje u ovom financijskom razdoblju za oko 15%, no uzima se u obzir i činjenica da je u novom financijskom razdoblju na raspolaganju Operativni program Konkurentnost i kohezija koji nudi više mogućnost za financiranje aktivnosti.

Slika 4. Ugovorena sredstva na razini ESI fondova za razdoblje 2015. - prosinac, 2017.

Izvor: <https://strukturnifondovi.hr/financijski-pregled-eu-fondova/>

Ukoliko se govori o ukupno ugovorenim sredstvima na razini Europskih strukturnih i investicijskih fondova za razdoblje od 2014. do 2020. godine, tada se može reći da su ugovorena sredstva porasla s 984 milijuna eura s kraja listopada 2016. godine na 3,7 milijardi eura, što je rast od čak 277%, a čime je ugovoreno 35% od ukupne alokacije koja iznosi 10,7 milijardi eura.

3.4.1. Projekt Slavonija, Baranja i Srijem

Ranije je naglašeno kako je upravo ovaj projekt pokrenut kako bi se osigurala dodatna sredstva, točnije 2,5 milijardi eura, i to isključivo za projekte na području pet slavonskih županija, gdje se između ostalog, ulaže i u području razvoja poduzetništva. Kroz Operativni program Konkurentnost i kohezija te kroz program ruralnog razvoja, do sada je u okviru „Projekta Slavonija, Baranja i Srijem“ ugovoreno više od 40% od ukupnih sredstava, odnosno više od 7,6 milijardi kuna što je vidljivo u tablici ispod teksta.

Tablica 12. Ukupan iznos ugovorenih bespovratnih sredstava (2016. – 2018.)

Ukupan iznos ugovorenih bespovratnih sredstava (18.10.2016. – 10.8.2018.)	
OP Konkurentnost i kohezija	4.023.874.844,64 kn
Program ruralnog razvoja	2.809.377.410,87 kn
OP Učinkoviti ljudski potencijali	568.938.244,42 kn
OP za pomorstvo i ribarstvo	28.324.049,44 kn
OP za hranu i/ili osnovnu materijalnu pomoć	28.645.316,85 kn
Europska teritorijalna suradnja	156.051.731,87 kn
UKUPNO UGOVORENO	7.619.211.598,09 kn
Ciljani iznos	18.750.000.000,00 kn
Postotak ugovorenih sredstava	40,64%

Izvor: prilagođeno prema: <https://strukturnifondovi.hr/projekt-slavonija-baranja-srijem/>

Najveći udio u ugovorenim projektima kojima su dodijeljena bespovratna sredstva sa stanjem na dan 10.8.2018. odlazi unutar Operativnog programa Konkurentnost i kohezija, a najmanje unutar OP-a za pomorstvo i ribarstvo. Ukupno je ugovoreno 7,6 milijardi kuna od ukupno na raspolaganju 18,7 milijardi kuna, što čini ukupno 40,64%. Na raspolaganju je ostalo još 11.130.178.401,91 kuna, što čini više od pola sredstava odnosno 59,36%. U tablici ispod teksta se također promatraju ugovorene vrijednosti projekata sa područja 5 slavonskih županija, kategorizirane po operativnih programima i po županijama.

Tablica 13. Ugovoreni projekti na području regije Slavonija i Baranja (2016. – 2018.)

	Brodsko- posavska	Osječko- baranjska	Požeško- slavonska	Virovitičko- podravska	Vukovarsko- srijemska
OP KiK	260.760.609,15	1.424.359.941,30	577.954.052,58	330.343.556,59	1.430.456.685,02
OP ULJP	98.304.774,29	184.930.530,23	51.999.076,85	41.515.078,19	144.494.610,26
PRR	403.161.901,83	1.036.529.288,41	272.565.111,16	548.254.611,08	548.866.498,39
OP PiR	-	11.212.917,22	978.821,53	15.126.491,25	1.005.819,44
OP HOMP	2.975.443,15	16.452.447,36	555.827,21	5.642.072,86	7.019.526,27
ETS	8.681.369,01	68.114.568,13	15.175.526,66	30.544.843,43	32.445.173,57
UKUPNO	773.884.097,43	2.741.599.692,65	919.228.415,99	971.426.653,40	2.164.288.312,95
Ciljani iznos	18.750.000.000,00				
% ugovoreno na području regije Slavonija i Baranja	40,64%				

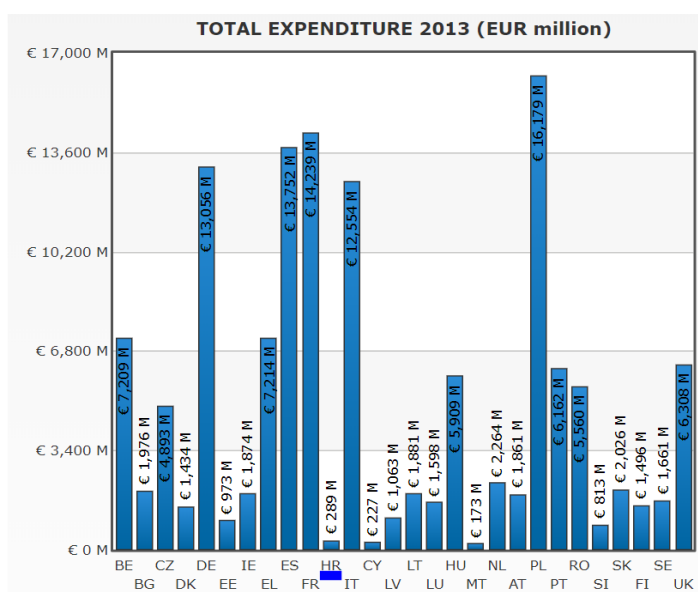
Izvor: prilagođeno prema: <https://strukturnifondovi.hr/projekt-slavonija-baranja-srijem/>

Najveći broj ugovorenih projekata u regiji Slavonija i Baranja nalazi se u Osječko-baranjskoj županiji, čemu svakako u prilog ide i povoljna, prije svega, poduzetnička infrastruktura što se ranije u radu navelo kod broja PPI-a i poduzetničkih zona na istoimenom području. Vukovarsko-srijemska županija je druga, a slijede ju Virovitičko-podravska, Požeško-slavonska te Brodsko-posavska županija.

3.5. Analiza uspješnosti povlačenja EU sredstava na razini RH

U nastavku se daje kratak osvrt na analizu uspješnosti povlačenja sredstava Republike Hrvatske, kako u odnosu na ostale zemlje članice Europske unije, tako i analiza iskorištenosti sredstava same Hrvatske. Na slici ispod teksta može se vidjeti kako RH značajno zaostaje za ostalim zemljama članicama kada je u pitanju iskorištenost sredstava, no to je posljedica kasnije prilagodbe na samu provedbu projekata financiranih iz Europske unije, ali jednako tako i nedostatka ljudskog kapaciteta kada se radi o upravljanju tim istim projektima.

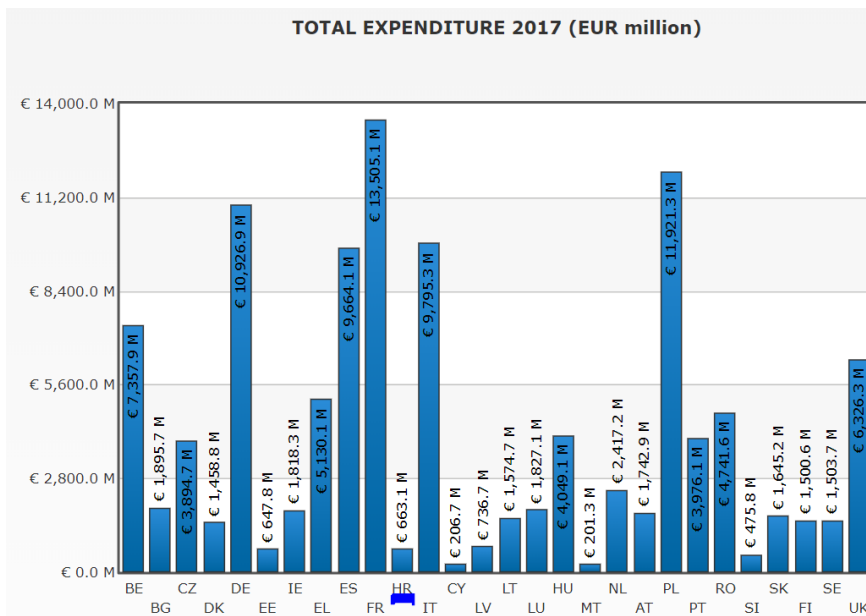
Slika 5. Ukupno utrošeno sredstava u RH u programskom razdoblju 2007. – 2013.

Izvor: http://ec.europa.eu/budget/figures/2007-2013/index_en.cfm

Na prikazu je vidljivo kako je Republika Hrvatska u financijskom razdoblju 2007. – 2013. godine bila uvjerljivo pri dnu kada se radi o iskorištenosti sredstava iz EU fondova. No to stanje ipak se može pripisati činjenici da je RH tek pristupila europskim fondovima 2007. godine te je potrebno određeno vrijeme za uhodavanje te jednako tako i obrazovanje i prilagodbu kadra za kvalitetnu provedbu projekata i programa financiranih iz Europske unije. Također može se vidjeti kako su susjedne zemlje, primjerice Mađarska i Slovenija prednjačile u iskorištenosti, a RH je na razini Cipra i Malte. U prikazanom stanju iz 2013. godine u iskorištenju sredstava EU prednjačila je Poljska. U trenutnom financijskom razdoblju u kojemu se nalazimo stanje je ipak nešto drugačije.

Slika 6. Ukupno utrošeno sredstava u RH u programskom razdoblju 2014. – 2020. (stanje s 2017. godinom)

Izvor: http://ec.europa.eu/budget/figures/2007-2013/index_en.cfm

2017.godine, u odnosu na prethodno promatrano razdoblje, RH je zabilježila znatan skok u iskorištenju sredstava, te u trenutnom razdoblju prednjači pred nekima od ostalih zemalja članica s kojima do sada nije bila u korak, primjerice pred Slovenijom. Ono što ne ide u prilog RH su izuzetno visoko iskorištena sredstva primjerice od strane Bugarske i Rumunjske čija su gospodarstva izuzetno nerazvijena, a RH je iskoristila puno manje EU sredstava kada se stavi u usporedbu s tim istim zemljama. Iskorištenost EU sredstava RH u ovom promatranom razdoblju u odnosu na ukupno iskorištena sredstva svih zemalja članica iznosi samo 0,48%.

3.6. Analiza uspješnosti povlačenja sredstava po županijama temeljem iskorištenja proračuna

Temeljem podataka prikupljenih sa službenih stranica Ministarstva financija, a gledajući po proračunima lokalnih i regionalnih jedinica samouprave, odnosno isključivo promatrajući jedinice regionalne (područne) samouprave, izvršena je analiza o prikupljenim ukupnim kapitalnim sredstvima od strane Europske unije. U ukupnom proračunu koji je dodijeljen županijama uzet je u obzir onaj dio prihoda koji se odnosi na kapitalnu pomoć primljenu od strane Europske unije. Razdoblje kroz koje se promatra prikupljena kapitalna pomoć po županijama odnosi se na vremensko razdoblje od 2010. – 2017. godine.

Tablica 14. Primljene kapitalne pomoći EU po županijama (2010. – 2017.)

Županija	Iznos u kn (2010-2014)	Indeks razvijenosti/13	Iznos u kn (2014-2017)	Indeks razvijenosti/16
Osječko-baranjska	13.185.921,00	46,07	5.350.558,00	96,009
Vukovarsko-srijemska	626.209,00	18,73	26.194.482,00	91,992
Požeško-slavonska	4.517.267,00	33,81	7.531.296,00	93,947
Brodsko-posavska	0,00	18,43	0,00	93,449
Virovitičko-podravska	19.030.832,00	5,56	20.045.996,00	90,666
Regija SiB	37.360.229,00	-	59.122.332,00	-
Ukupno RH	96.802.585,00	-	122.371.842,00	-

Izvor: Rešetar i Štavlić (2018)

Iz tablice 14. je vidljivo kako je u razdoblju od 2010. – 2014. godine u primljenoj kapitalnoj pomoći prednjačila Virovitičko-podravska županija, dok ju slijede Osječko-baranjska, zatim Požeško-slavonska, i u konačnici Vukovarsko-srijemska. U Brodsko-posavskoj u tom razdoblju nisu bilježene kapitalne pomoći primljene iz Europske unije. U razdoblju od 2014. – 2017. godine prednjači Vukovarsko-srijemska županija sa primljenih gotovo 27 milijuna kuna, a slijede ju Virovitičko-podravska, Požeško-slavonska, te Osječko-baranjska, dok Brodsko-posavska županija i dalje ne bilježi zaprimljena kapitalna sredstva.

Kada se u odnos stavi iskorištenje županijskih proračuna u odnosu na ukupno iskorištenje proračuna svih županija gledajući zaprimljenu kapitalnu pomoć Europske unije, dobivamo udio iskorištenja proračuna promatranih županija u ukupnom proračunu svih županija RH (tablica 15).

Tablica 15. Iskorištenje županijskih proračunu u odnosu na ukupno iskorištenje proračuna na razini RH (2010. -2017.)

	RH	Županije (%)	Osječko-baranjska	13,62	4,37
2010-2014	96.802.585,00			Vukovarsko-srijemska	0,65
			Požeško-slavonska	4,66	6,15
2014-2017	122.371.842,00		Brodsko-posavska	0,00	0,00
			Virovitičko-podravska	19,65	16,38

Izvor: Rešetar i Štavlić (2018)

Iz prikazanog se može zaključiti kako najveći udio u ukupnom proračunu RH u razdoblju od 2010. – 2014. godine zauzima Virovitičko-podravska županija sa udjelom od gotovo 20%, dok u razdoblju od 2014. – 2017. glavni udio od gotovo 22% zauzima Vukovarsko-srijemska županija, za koju se može reći da doživljava znatan skok u udjelu sa 0,65% na 21,40%.

Obzirom na količinu sredstava koja je još uvijek na raspolaganju poduzetnicima u okviru projekta Slavonija, Baranja i Srijem potrebno je i dalje nastaviti na educiranju potrebnih kapaciteta, izgradnji i unapređenju poduzetničke infrastrukture te pravodobnom informiranju svih dionika kako bi se postigao veći uspjeh u iskorištenju namijenjenih sredstava.

4. ZAKLJUČAK

Na osnovu izvršenog istraživanja za potrebe ovog rada može se izvesti zaključak da je trenutačno stanje poduzetničkog okruženja u Republici Hrvatskoj daleko od onog idealnog kako bi po teorijskim pristupima različitih autora trebalo biti da bi bilo konkurentno. Neke od najznačajnijih posljedica koje su rezultat trenutačne slike stanja su zasigurno recesija koja je dugi niz godina vladala u RH a posljedica je opet velike svjetske gospodarske krize, a svi ostali problemi koji su nastupili ruku pod ruku s time su velika doza nepovjerenja od strane poduzetnika prema institucijama pa čak i nezainteresiranost te strah od preuzimanja rizika pri pokretanju poduzetničkog pothvata. Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju, i nešto ranije prekinutim crnim razdobljem gospodarske krize i izlaska Hrvatske iz stanja duboke recesije, pojavile su se razne nove mogućnosti financiranja gospodarskih, a posebice poduzetničkih aktivnosti. Analizom je utvrđeno da poduzetnička infrastruktura postoji, te da određen broj poduzetničkih potpornih institucija, te poduzetničkih zona pružaju potrebnu podršku poduzetnicima no veliki problem je njihova geografski neravnomjerna raspodijeljenost. Treba osmisliti sistem po kojemu će se neke od njih povezati i kapacitetom biti jače a opet pokrivati potrebna područja, jer negdje ih ima previše, a negdje ih opet ima premalo ili nisu dovoljno aktivne, a ipak se na njih danas gleda kao na glavne pokretače poduzetničke aktivnosti te glavni izvor informacija. Osim problema koji se tiče poduzetničke infrastrukture, veliki problem predstavlja i nedostatak informacija, odnosno jedinstvenih baza podataka gdje poduzetnici mogu pronaći sve ono što ih u određenom trenutku zanima, pa tako primjerice ne postoji jedinstvena baza natječaja/projekata/programa koji su namijenjeni isključivo poduzetnicima a koju bi isti mogli lako i jednostavno pregledavati. Poduzetnicima bi trebalo omogućiti centralizirani sustav u kojemu mogu pronaći sve potrebne podatke i informacije koje ih zanimaju. Što se tiče područja upravljanja i provedbe projekata financiranih iz EU, i dalje je niska razina ljudskog kapaciteta koji bi se kvalitetno time bavio stoga je potrebno pojačati edukativne i obrazovne mjere u tome području. Rastući trendovi, kako u ukupnom broju poduzeća na području RH i promatrane regije Slavonija i Baranja, tako i u prihodima te u broju zaposlenih dovode do zaključka da poduzetništvo ponovno doživljava svoj uzlet, te da su mogućnosti koje danas postoje a odnose se i na europske fondove, ključni generatori oporavka kako općeg stanja gospodarstva RH pa tako i regije Slavonija i Baranja, a daljnje usmjeravanje poticaja i potpora prema ključnim dionicima okidač su za daljnji rast poduzetništva te jačanje poduzetničkih aktivnosti.

LITERATURA

Knjige:

1. Jurković, R., Trojak, N. (2013) *Poduzetništvo*: priručnik, 1.izdanje, Zagreb: Algebra
2. Strahinja, R. (2008) *Poduzetništvo i poduzeće*. Rijeka: Veleučilište u Rijeci
3. Škrtić, M., Mikić, M. (2011) *Poduzetništvo*. Zagreb: Sinergija
4. Štavlić, K. (2018) *Mikro poduzetništvo – Resursi, potencijali i uspješnost*. Požega: Veleučilište u Požegi

Članci i radovi:

1. Hughes, J. (2010) *Arthur Cole i povijest poduzetništva*. Pro Tempore: Časopis studenata povijesti, godina VII, broj 8-9, Zagreb: Klub studenata povijesti ISHA, URL: <https://hrcak.srce.hr/185690>
2. Rešetar, M., Štavlić, K. (2018) *Upravljanje projektima kao jedan od ključnih aspekata razvoja poduzetništva na području Slavonije i Baranje*. Rad u postupku objave u zborniku radova 6. konferencije Vallis Aurea.
3. Štavlić, K., Rešetar, M. (2018) *Analiza makroekonomskog okruženja i poduzetničkih trendova regije Slavonija i Baranja*. Rad u postupku objave u zborniku radova 6. konferencije Vallis Aurea.

Internet:

1. CEPOR – Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2016., URL: <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/04/Cepor-izvjesce-2016-HR-web.pdf> (18.08.2018.)
2. DZS (2017) Priopćenje DZS, godina LIV, Broj i struktura poslovnih subjekata u ožujku 2017., URL: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/11-01-01_01_2017.htm (17.08.2018.)
3. Europski strukturni i investicijski fondovi, službene stranice, <https://strukturnifondovi.hr/financijski-pregled-eu-fondova/> (19.08.2018.)
4. Europski strukturni i investicijski fondovi, službene stranice, <https://strukturnifondovi.hr/projekt-slavonija-baranja-srijem/> (19.08.2018.)
5. Europska komisija, službene stranice, http://ec.europa.eu/budget/figures/2007-2013/index_en.cfm (19.08.2018.)

6. Europska komisija, službene stranice, http://ec.europa.eu/budget/figures/interactive/index_en.cfm (19.08.2018.)
7. HAMAG BICRO službene stranice, <https://hamagbicro.hr/> (18.08.2018.)
8. HBOR, službene stranice, https://www.hbor.hr/kreditni_program/pocetnici-start-up/ (19.08.2018.)
9. Hrvatska obrtnička komora (2018). Trgovačka društva i obrti. URL: https://www.hok.hr/statistika/trgovacka_drustva_i_obrti. (27.04.2018.)
10. Jedinствени регистар подузетничке инфраструктуре, <http://reg.mingo.hr/pi/public/> (18.08.2018.)
11. MINPO (2013) Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013. – 2020., URL: <http://www.europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/Strategy-HR-Final.pdf> (17.08.2018.)
12. Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta <https://www.mingo.hr/> (18.08.2018.)
13. Ministarstvo poduzetništva i obrta (2016), <https://poduzetnistvo.gov.hr/vijesti/867-milijuna-kuna-iz-eu-fondova-za-razvoj-poduzetnistva/1417> (19.08.2018.)
14. Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, službene stranice, <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112> (19.08.2018.)
15. Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, službene stranice, <https://razvoj.gov.hr/karte-siromastva-republike-hrvatske/3585> (19.08.2018.)
16. Ploh, M. (2016) Ograničenja i mogućnosti financiranja malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj, stručni rad, URL: file:///C:/Users/Matea%20Resetar/Downloads/Ogranicenja_financiranja_malih_i_srednjih_poduzeca.pdf (18.08.2018.)
17. Središnji državni portal <https://gov.hr/moja-uprava/poslovanje/pokretanje-poslovanja/poduzetnicka-infrastruktura/1842> (18.08.2018.)
18. <https://www.vecernji.hr/biznis/pokrenite-startup-i-dobijte-bespovratno-175000-kuna-1161103>

POPIS TABLICA

RB	OPIS	STR
Tablica 1.	Poslovni subjekti, stanje 31. ožujka 2017.	18
Tablica 2.	Broj obrta i trgovačkih društava u vremenskom razdoblju od 5 godina	18
Tablica 3.	Struktura poduzeća s obzirom na veličinu	19
Tablica 4.	Prosječan broj zaposlenih i produktivnost u malim i srednjim poduzećima	19
Tablica 5.	Poduzetnička aktivnost u RH mjerena TEA indeksom	21
Tablica 6.	Broj poduzetničkih potpornih institucija i poduzetničkih zona u regiji Slavonija i Baranja (SiB)	23
Tablica 7.	Osnovni elementi programa podrške inovacijskom procesu	28
Tablica 8.	Kreditni HBOR- a	29
Tablica 9.	Makroekonomski pokazatelji za regiju Slavonija i Baranja	31
Tablica 10.	Broj poduzetnika i ukupan broj zaposlenih u regiji Slavonija i Baranja	34
Tablica 11.	Ukupan prihod poduzetnika u regiji Slavonija i Baranja	35
Tablica 12.	Ukupan iznos ugovorenih bespovratnih sredstava	41
Tablica 13.	Ugovoreni projekti na području regije Slavonija i Baranja	42
Tablica 14.	Primljene kapitalne pomoći EU po županijama	45
Tablica 15.	Iskorištenje županijskih proračunu u odnosu na ukupno iskorištenje proračuna na razini RH	46

POPIS SLIKA

RB	OPIS	STR
Slika 1.	Tri stadija razvoja poduzetničkog mnijenja	4
Slika 2.	Ključne osobine poduzetnika	9
Slika 3.	Karta siromaštva Republike Hrvatske (2018.)	38
Slika 4.	Ugovorena sredstva na razini ESI fondova (prosinac, 2017.)	40
Slika 5.	Ukupno utrošeno sredstava u RH u programskom razdoblju 2007. – 2013.	43
Slika 6.	Ukupno utrošeno sredstava u RH u programskom razdoblju 2014. – 2020. (2017.)	44

POPIS GRAFIKONA

RB	OPIS	STR
Grafikon 1.	Broj aktivnih trgovačkih društava u regiji Slavonija i Baranja	32
Grafikon 2.	Broj aktivnih obrta u regiji Slavonija i Baranja	33
Grafikon 3.	Indeks razvijenosti po županijama	37
Grafikon 4.	Status provedbe OP KiK programa	39

IZJAVA O AUTORSTVU RADA

Ja, **Matea Rešetar**, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor završnog/diplomskog rada pod naslovom „**Analiza poduzetničkog okruženja u Republici Hrvatskoj s osvrtom na mogućnosti razvoja poduzetništva u regiji Slavonija i Baranja**“ te da u navedenom radu nisu na nedozvoljen način korišteni dijelovi tuđih radova.

U Požegi, 31.08.2018.

Matea Rešetar
